24-мĕш çул тухать. Хакĕ 10 пус.

Пĕтĕм тĕнчери пролетарисем, пĕрлешĕр!

1941
МАРТ
11
ЫТЛАРИКУН
58 (5773) №

Чăваш Коммуни

ВКП(б) ОБКОМĔПЕ
ШУПАШКАР ХУЛА КОМИТЕЧĔН,
ЧАССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕЧĔН
ТАТА ШУПАШКАР ХУЛА СОВЕЧĔН
ХАÇАЧĔ.

Партин XVIII с'езчĕ пулнăранпа икĕ çулталăк тултарчĕ

Икĕ çулталăк каялла, ĕнерхи кун, 1939 çулти мартăн 10-мĕшĕнче, ВКП(б) XVIII съезчĕ ĕçлеме пуçланă.

Партин XVIII съезчĕн решенийĕсем пирĕн социализмлă тăван çĕршывăн историйĕче чăннипех те çĕнĕ тапхăр уçса панă решенисем пулса тăраççĕ.

ВКП(б) XVIII съезчĕ, пĕр енчен, капитализмлă çĕршывсенче экономикăллă кризис çивĕчленсе кайнă, империализмлă иккĕмĕш вăрçă сарăлса пынă условисенче тата тепĕр енчен, ССР Союзĕн икĕ пилĕкçуллăх планĕсене ăнăçлăн тултарса социализмлă общество туса хунă, виççĕмĕш пилĕкçуллăх плана та ăнăçлăн пурнăçа кĕртсе пыма тытăннă условисенче пулса иртнĕ. Партин XVIII съезчĕ умĕн ССР Союзĕн Сталинла Конституцийĕ — çĕнтерӳ тунă социализмăн конституцийĕ — ĕçе кĕнĕ. Эксплоататорла классене пĕтерсе лартнă, халăхăн мĕнпур тăшманĕсене — капитализм реставраторĕсене — çĕмĕрсе тăкнă, совет халăхĕн никам пăсайми мораллĕ-политикăллă пĕрлĕхĕ пулса тăнă.

Пирĕн парти XVIII съезда çавтери пысăк çитĕнӳсемпе çитнине Жданов юлташ пит те уççăн кăтартса пачĕ. Вăл съездра тунă хăйĕн докладĕнче çапла каларĕ:

«Социализм çĕнтерни — пирĕн партин триумфĕ, унăн Ленинла—Сталинла руководствин триумфĕ.

Парти политики çĕнтерчĕ, унăн теорийĕ çĕнтерчĕ, унăн идеологийĕ, унăн организациллĕ принципĕсем çĕнтерчĕç.

Пирĕн парти тавра хамăрăн çĕршыври ĕççыннисен миллионлă массисем пĕтĕçрĕç. Унăн идейисем, коммунизм идейисем совет халăхĕн ялавĕ пулса тăчĕç...

Парти нихăçанхинчен те вăйлăрах пулса тăчĕ.

Çакна эпир Сталин юлташ ертсе пынипе турăмăр!»

Партин XVIII съездĕнче Сталин юлташ, чи малтанах, пĕтĕм тĕнчери положение анализ туса, Совет Союзĕн тулашри политикин никĕсĕсене палăртса пачĕ. Ку вăл — мир политики. Сталин юлташ партин XVIII съездĕнче тулашри политика тĕлĕшпе кăтартса панисем халиччен те пурнăçа кĕрсе пынă, паян кун та пурнăçа кĕрсе пыраççĕ. Тата малашне те пурнăçа кĕрсе пырĕç. Акă вĕсем, партин тулашри политика тĕлĕшĕнчи задачисем:

1. Мирлĕ политикăна тата ĕçлĕхлĕ сыхăнăва пур çĕршывсемпе те çирĕплетес политикăна малашне те пурнăçа кĕртсе пымалла;
2. Сыхлануллă пулмалла тата вăрçă провокаторĕсене, ытти çынсен аллисемпе кăвар туртма хăнăхнăскерсене, пирĕн çĕршыва конфликтсен ăшне туртса кĕртме памалла мар;
3. Пирĕн Хĕрлĕ Çарăн тата Тинĕс-Çар Хĕрлĕ Флочĕн çапăçу хăватне пур майсемпе те çирĕплетсе пымалла;
4. Халăхсен хушшинче мирлĕ тата туслă пурăнăç тăвассишĕн интересленекен мĕнпур çĕршывсенчи ĕççыннисемпе пĕтĕм тĕнчери туслă çыхăнусене çирĕплетмелле.

ССР Союзĕн тулашри сталинла политики юлашки çулсем хушшинче уйрăмах пысăк çитĕнӳсем турĕ. Хăйĕн мирлĕ политикине пула, Совет Союзĕ вăрçă тулашĕнче тăрать,—ку вăл пире социализм строительствинче çитĕнӳ хыççăн çитĕнӳ туса пама май парать. Социализмлă çĕршывăн вăй-хăвачĕ çине таянса тăракан тата ăна хăйĕн вăй-хăватне малалла ӳстерсе пыма май паракан политикăна пĕтĕм совет халăхĕ ырласа мухтать.

Партин XVIII съезчĕ ССР Союзĕн халăх хуçалăхне аталантарассин виççĕмĕш пилĕкçуллăх планне çирĕплетнĕ. Пĕрремĕшпе иккĕмĕш пятилеткăсенче эпир социализмлă обществăн никĕсĕсене туса çитернĕ. Виççĕмĕш пятилеткăра Совет Союзĕн хăйĕн аталанăвĕн çĕнĕ тапхăрне, классăр социализмлă общество туса çитерес тата майĕпен социализмран коммунизм патне куçас тапхăра кĕчĕ. Çак тапхăрта ĕнтĕ ĕççыннисене коммунистла воспитани парасси, çынсен — коммунизм строителĕсен — ăстăнĕнче капитализм юлашкийĕсене пĕтересси ĕçе татса параканни пулса тăрать.

ВКП(б) XVIII съездĕнче Сталин юлташ, Ленин хушса хăварнине асра тытса, капитализмлă чи пысăк çĕршывсенчен экономика тĕлĕшпе те иртсе каяс задачăна конкретлăн кăларса тăратрĕ. Çак задачăна пирĕн 10—15 çул хушшинче пурнăçа кĕртмелле, тесе каларĕ Сталин юлташ.

Сталин юлташ кăларса тăратнă задачăна — ытларах аталаннă капитализмлă çĕршывсенчен экономика тĕлĕшпе те иртсе каяссине—пурнăçа кĕртесси çинчен ВКП(б) XVIII съезчĕ Молотов юлташ доклачĕ тăрăх йышăннă решенире çапла каланă:

«Халĕ, ССР Союзĕ ĕнтĕ социализмлă государство пулса тăнă чухне, халăх хуçалăхне техника тĕлĕшпе реконструкцилессине, тĕпрен илсен, туса çитернĕ чухне тата вăл промышленноçрипе ялхуçалăхĕнчи производство техникин шайĕ енĕпе Европăри капитализмлă çĕршывсенчи кирек хăшĕнчен те малта тăнă вăхăтра, — халĕ эпир ССР Союзĕн экономикăллă тĕп задачине хăйĕн пĕтĕм пысăкĕшпе практически лартма тата ăна татса парассине пурнăçлама пултаратпăр, пурнăçламалла та: **Европăн вăйлăрах аталаннă капитализмлă çĕршывĕсене тата Америкăри Пĕрлешӳллĕ Штатсене экономика тĕлĕшпе те хăваласа çитсе иртсе каймалла,** çак задачăна çитес çывăх вăхăтра пĕтĕмĕшпех татса памалла».

Çакăн пек ĕнтĕ партин XVIII съезчĕ парти умне, хамăрăн пĕтĕм çĕршыв умне кăларса тăратнă историллĕ задачăсем. Ку решенисем пирĕн малашне мĕн тумаллине большевикла витĕр курса кăтартса пани пулса тăраççĕ.

Партин XVIII съезчĕ пулнăранпа иртнĕ икĕ çулталăк съезд йышăннă решенисем ăнăçлăн пурнăçа кĕрсе пынине кăтартса пачĕ. Совет Союзĕн халăх хуçалăхĕн планĕ çултан çулах ăнăçлăн пурнăçа кĕрсе пырать. Халĕ ĕнтĕ ВКП(б) Центральный Комитечĕпе СССР Халăх Комиссарĕсен Совечĕ, ВКП(б) XVIII съезчĕ йышăннă решенисем тăрăх, СССР Госпланне ССР Союзĕн халăх хуçалăхĕн 15 çуллăх генеральнăй планне туса хатĕрлемешкĕн тытăнма хушрĕç, çак плана кашни çын тӳпине чугун, хурçă, топливо, электроэнерги, машинăсем тата производствăн ытти средствисемпе потреблени япалисене туса кăларас тĕлĕшпе ытларах аталаннă капитализмлă çĕршывсене хăваласа çитсе иртсе каяс задачăна татса парассине шута илсе тумалла.

Çак аслă план — коммунизм строительствин планĕ — пире пурне те, пĕтĕм совет халăхне пĕтĕм тимлĕхпе ĕçлеме вăй-хăват парĕ. Пирĕн çĕршывра малашне ĕçри паттăрлăх татах та вăйлăнрах сарăлса кайĕ. ССР Союзĕпе капитализмлă çĕршывсем хушшинчи экономикăллă ăмăртура, пĕтĕм тĕнче талкăшĕнче пыракан ăмăртура, эпир çĕнтерĕпĕр.

Партин XVIII съезчĕ ВКП(б) уставĕнчи улшăнусем çинчен йышăннă резолюци те калама çук пысăк вырăн йышăнса тăрать. Совет Союзĕнче социализм çĕнтерӳ тунă факта, ССР Союзĕн Сталинла Конституцийĕ ĕçе кĕнĕ факта асра тытса, парти съезчĕ ВКП(б) уставне тивĕçлĕ улшăнусем кĕртрĕ. Çакă вăл партие çĕнĕ условире çĕнĕ задачăсене ăнăçлăн пурнăçа кĕртсе пыма май пачĕ, — партин организациллĕ йĕркелĕхĕ малалла çирĕпленчĕ.

Партин кăçалхи февраль уйăхĕнче пулса иртнĕ Пĕтĕм Союзри XVIII конференцийĕ ВКП(б) XVIII съезчĕ кăтартса панă тĕп задачăсене пурнăçа кĕртессин конкретлă ыйтăвĕсене сӳтсе-яврĕ. Конференци парти организацийĕсен тимлĕхне промышленноçпа транспорт ыйтăвĕсем еннелле çавăрма, промышленноçпа транспорта тата ялхуçалăхне тимлĕн ертсе пыма, çак ĕçре пулнă мĕнпур çитменлĕхсене пĕтерме хушрĕ. Конференци СССР халăх хуçалăхĕн 1941 çулти — виççĕмĕш пятилеткăн тăваттăмĕш çулĕнчи — планне çирĕплетсе, çак плана тултарма тата ирттерсе тултарма чĕнчĕ.

Халăхсен аслă çулпуçĕ Сталин юлташ ертсе пынипе, эпир партин XVIII съезчĕ тата XVIII конференцийĕ йышăннă решенисене малашне те ăнăçлăн пурнăçа кĕртсе пырăпăр. Кашни харпăрхăйĕн вырăнĕнче вăя шеллемесĕр, паттăрăн ĕçлесе пыни кирлĕ. Пурте тăрăшса ĕçлесе, тăван çĕршывăн вăй-хăватне малалла та тĕреклетсе пырассишĕн кĕрешни кирлĕ.

РСФСР Наркомюстĕнче

РСФСР Юстици Халăх Комиссариатĕнче вăрман хатĕрлекен организацисен представителĕсемпе пĕрле канашлу пулса иртнĕ. СССР Совнаркомĕпе ВКП(б) Центральный Комитечĕ вăрман хатĕрлевĕнче çуран тата лашапа ĕçлемелли тӳлевлĕ повинность çинчен йышăннă постановленине пăсакансене хирĕç кĕрешес тĕлĕшпе судсем мĕнле ĕçленине сӳтсе-явнă. Канашлура çак постановленине пăсакансем тĕлĕшпе судсем наказани мерисене тĕпрен илсен тĕрĕс йышăнаççĕ. Вăрман ĕçне каясран пăрăнса тăракансене халăх сучĕсем икĕ çула çити тĕрмере хупса усрамалла тунă. Хăшпĕр колхозсемпе ялсоветсен председателĕсене, постановленине пăсакансене хӳтлекен тата хăйсем нимĕн тумасăр ларнипе государство заданийĕсене тултарма чăрмантаракан председательсене айăпланă.

Çакăнпа пĕрлех постановление пăсакансем çине судсем либералла пăхнине, вĕсене тивĕççĕр çăмăл наказани панине паллă тунă (Челябинск облаçĕнчи Кировски районра т. ыт. те). РСФСР Наркомюсчĕ суд органĕсене çуран тата лашапа ĕçлемелли повинность тăрăх панă заданисене тултарасран пăрăнакан çынсене хирĕç татăклăнрах, çирĕпрех кĕрешме хушнă.

(ТАСС).

Кăнтăрти районсенчи çуркунне

Кăнтăрти районсенче ăшă çанталăк тăрать. Абхазипе Грузире кăнтăрла 20—25 градус ăшă, Крымра тата Çурçĕр Кавказра 18—20 градус таран ăшă тăрать. Çĕршывăн кăнтăрти районĕсенче пур çĕрте те çуркуннехи уйхир ĕçĕсем пыраççĕ. Узбекистанри, Туркменире, Таджикистанри, Кăнтăр Казахстанри, Грузири, Киргизири тата Азербайджанри колхозсем ир акмалли çурхи культурăсене çĕршер гектар акнă та ĕнтĕ.

МУСКАВ, КРЕМЛЬ

СТАЛИН юлташа

Хаклă Иосиф Виссарионович!

Чăваш АССР партактивĕ, ВКП(б) Пĕтĕм Союзри XVIII конференци итогĕсене сӳтсе-явма пухăннăскер, Сире — партин тата совет халăхĕн аслă çулпуçне, ССР Союзĕнче социализмăн пĕтĕм çĕнтерĕвĕсен организаторне тата вĕсене тума хавхалантаракана, большевикла хĕрӳллĕ салам ярать.

Эсир ăслăн тата çирĕппĕн ертсе пынипе, пирĕн парти хăйĕн XVIII партконференцине хисеп тата идея тĕлĕшпе ӳссе çирĕпленнипе, Ленинла—Сталинла ЦК тавра таччăн, çирĕппĕн пĕтĕçнипе кĕтсе илчĕ.

Ĕçпе кĕрешӳ çулĕ, эсир икĕ çулталăк каярах партин XVIII съездĕнче кăтартса панă çул, Совет Союзĕн политикăллă, хуçалăхлă, оборонăллă хăвачĕ малалла çирĕпленесси тата унăн культури çĕкленесси патне илсе çитерчĕ.

Эсир ăслăн кăтартса панисене пурнăçа кĕртсе, совет халăхĕ историллĕ задачăна, экономика тĕлĕшĕпе ытларах аталаннă капитализмлă çĕршывсене хăваласа çитсе иртсе каяс задачăна, татса парас çĕрте пĕрмаях малалла кайса пырать.

Эпир социализм строительствин пур облаçĕсенче те чăннипех те пысăк çитĕнӳсем турăмăр. Партин XVIII конференцийĕ вăл çитĕнӳсен итогне турĕ, çавăнпа пĕрлех вăл çитĕнӳсем пирĕн халичченех пĕтерейменпысăк çитменлĕхсене пытарса хăвармалла маррине кăтартса пачĕ.

Эсир, Сталин юлташ, партие çапла вĕрентетĕр: тунă çитĕнӳсемпе лăпланса ларма, мăнкăмăлланма, çитĕнӳсемпе кăмăллă пулса ларма юраманни çинчен, çитменлĕхсене тӳррĕн палăртма, вĕсенчен хăвăртрах хăтăлма тата малалла кайма вĕрентетĕр. Ку тĕлĕшпе XVIII партконференци самокритикăна мĕнле хăюллăн сарса пымаллине кăтартса пачĕ. Вăл промышленноçăн хăшпĕр енĕсем тата транспорт кая юлса пынин сăлтавĕсене большевикла уçса пачĕ, çак кая юлса пынине пĕтерме конкретлă майсем кăтартса пачĕ. Вăл, çавăн пекех тата, виççĕмĕш пятилетка планне тултарма тата ирттерсе тултарма кирлĕ пысăк резервсене палăртрĕ.

Партин XVIII конференцин решенийĕсем партин XVIII съезчĕ классăр, социализмлă общество туса çитерес тата социализмран майĕпен коммунизма куçса пырас тĕлĕшпе лартнă аслă задачăсене пурнăçлама, социализмлă государствăн оборона хăватне малалла çирĕплетсе пыма пулăшаççĕ.

Партин XVIII конференцийĕ палăртнă çитменлĕхсем, промышленноçпа транспорт тĕлĕшĕнчи çитменлĕхсем, вĕсем пĕтĕмпех пирĕн Чăваш республикинчи парторганизацисен ĕçĕсенче те пур.

Парти активĕн пухăвĕ Сире, Сталин юлташ, çакна шантарса калать: Чăваш республикинчи большевиксем, партин XVIII конференцийĕн историллĕ решенийĕсемпе хĕçпăшалланăскерсем, промышленноçпа транспорт еннелле татăклăн çавăрнассине вăраха ямасăр пурнăçа кĕртме тытăнĕç тата, промышленноçăн 1941 çулти пĕрремĕш кварталти планне тултарса ВКП(б) Пĕтĕм Союзри XVIII конференцин решенийĕсене пурнăçа большевикла кĕртсе пыма хатĕр тăнине тата пĕлнипе кăтартса парĕç. Чăваш парторганизацийĕ, рабочисем, колхозниксем тата интеллигенци хушшинче социализмлă ăмăртăва татах та анлăн сарса ярса, 1941 çулта Чăваш АССР халăх хуçалăхне аталантармалли плана тата виççĕмĕш пятилетка планне ытлашшипех пурнăçа кĕртĕ.

Сывă пултăр большевиксен аслă партийĕ!

Сывă пултăр Ленинла-Сталинла Центральный Комитет!

Сывă пултăр пирĕн юратнă, тăван, аслă СТАЛИН!

Т. Г. Шевченкона пытарни çинчен калакан çĕнĕ документсем

Сакăрвунă çул каярах, 1861 çулти мартăн 10-мĕшĕнче, Петербургра Тарас Шевченко вилнĕ. Икĕ уйăх иртнĕ хыççăн поэт тусĕсем, поэт «хушса хăварнине» пурнăçа кĕртсе, унăн ӳтне тăван Украинăна турттарса кайнă. Канев сывăхĕнчи Чернечи тăвĕ çинче пытарнă. Анчах патша чиновникĕсем, Польшăпа украинăри пансем вилнĕ Шевченкоран та хăранă.

Главнăй архив управленийĕнче Т. Г. Шевченкона пытарнипе çыхăнса тăракан архив докуменчĕсене—20 документа яхăн—пухнă. Çав документсем Шевченко çырнă произведенисем тата поэтăн хăйĕн ячĕ калама çук пысăк революциллĕ вăй пулни çинчен, 1861 çулти «реформа» хыççăнхи кунсенче восстани пулма пултарасран хăраса пурăнни çинчен калаççĕ.

Канев уездĕнчи дворянсен предводителĕ хăйĕн начальникне çапла пĕлтернĕ:

«Шевченко... вилтăприйĕ çине халăх ушкăн-ушкăнпа пухăнать. Киева кĕлгума каякан çынсем кунта, таса вырăна пынă пек, пыраççĕ. Шевченкона вĕсем хăйсен халăх пророкĕ, унăн кашни сăмахĕ—халăха хушса хăварнă сăмах пулса тăрать, тесе шутлаççĕ».

Киев генерал-губернаторĕ князь Васильчиков: Шевченкона пытарнă кун унăн вилтăпри çинче мĕнле сăмахсем каланă, тесе ыйтса ярсан, Канев уездĕнчи полици начальникĕ çапла пĕлтернĕ: «Çав сăмахсен шухăшĕ çакнашкал пулнă. Днепр юханшывĕн сылтăм çыранĕ йышăннă çыннăн шухăшĕсем кашни малоросăн чĕрине таран кĕрсе вырнаçнă, халĕ ĕнтĕ Канев, Черкасс тата Чигирин—Малоросси кобзарьне пытарнин свидетелĕсем хурланса макăрччăр. Анчах вăхăт çитĕ, тивĕçлĕ çын килĕ те çак аслă çыннăн шухăшĕсене пурнăçа кĕртĕ. Ун чухне Днепрăн икĕ çыранĕ те пĕрлешĕç, çак аслă çыннăн вилтăпри çине памятник лартĕç, вăл унăн чапне кăтартса тăрĕ».

Помещиксем шикленсе пурăннă. «Шевченко çулĕпе пыракансем çынсем хушшинче питĕ хастарлă агентсем пур,—тесе çырнă помещик Парчевский хăйĕн кӳршĕ Лопухин патне.—Эпир — вулкан çинче. Полици нимĕн пĕлменнине тимлĕхсĕр пулни тĕлĕнтерет». Тепĕр çырура çав Парчевскиех çапла каласа парать: Каневра хресчен-музыкант Гриц пур, вăл Шевченко вилтăприйĕ çине халăх ушкăнĕсем пухать, вĕсене поэт произведенийĕсене вуласа парать.

Князь Васильчиков Петербургри III-мĕш отделени начальникне çапла пĕлтернĕ:

«Шевченко вилмен, вăл пурăнать, хаклă Малоросси çинчен шухăшлама пăрахмасть, вăхăт çитсен вăл малороссене ĕçе тытăнма паллă парĕ, унăн тупăкĕнче çĕçĕсем пур, часах акă Тарас касĕ çитĕ, вăл каç пансене — ляхсене пĕтерĕç... текен сăмахсем çӳреççĕ».

Документсем хресченсене массăллăн арестлени çинчен каласа параççĕ. 1861 çулти июнĕн 28-мĕшĕнче Канева казаксен 37-мĕш полкĕнчи казаксен сотнине илсе пынă. Ытти местечкăсене те войскăсем йышăннă. Анчах та халăх хăйĕн юрăçне юратнине нимĕнле репрессисемпе те пĕтерме май пулман, унăн революциллĕ сăмахне çĕнтерме май пулман.

«Çакăн пек лару-тăрура Шевченко ӳтне Канева, вăл çуралнă вырăна, ун çинчен лайăх астăвакан çынсем пурăнакан вырăна илсе пыма ирĕк пани питех те шел»,—тесе çырнă генерал-губернатор Васильчиков III-мĕш отделенине янă рапортсенчен пĕринче.

Мартăн 8-мĕш. (ТАСС).

Трактора лайăх пăхатăп

Эпир, тракористсем, тухăçлăн ĕçлесшĕн. Тухăçлă ĕçлени—вăл государствăна та, пире те пысăк усă парать. Анчах хăшпĕр чухне пире ĕçре çитменлĕхсем чăрмантараççĕ.

Тракторпа эпĕ яланах йĕркеллĕ ĕçлетĕп, ăна лайăх пăхатăп. Пирĕн ĕнтĕ пĕтĕм ĕç те трактортан килет. Иртнĕ уйăхра 1991 кубометр вăрман турттарса кăлартăм.

Çак хисеп вăл эпĕ çителĕклĕ таран ĕçленине пĕлтерет-и-ха? Çук, пачах апла мар. Çитменлĕхсем пурри манăн ĕçре чылай чăрмав турĕ.

Чăн малтанах çунтармалли япала çинчен. Эпир газогенераторнăй тракторпа ĕçлетпĕр, пире типĕ вутă кирлĕ. Анчах час-часах пирĕн вăл чĕрĕ пулать. Ку вара тракторăн вăйне чакарать.

Хăшпĕр чухне тата рейса кайсан состав çине вăхăтра тиемен пирки простой пулать. Ку уйрăмăнах аялти складра сисĕнет.

Çунасем пирки çакна каламалла: халĕ пирĕн пĕр состав кăна. Çавна май запасра тăракан тата пĕринпе турттарнă чухне теприне складра лартма çук. Ман шутпа малашне çунасем виçĕ состав чухлĕ тухмалла. Капла тусан простой пулассине тĕппипех пĕтерме пултаратпăр.

П. ТЕКСИН.

Сура çулĕ çинчи тракторист.

Çĕре çемçетмелли япаласем хатĕрлеççĕ

ПЕРВОМАЙСКОЕ. Шурут ялсоветне кĕрекен «Правда» колхоз çĕре çемçетмелли япаласем хатĕрлес тĕлĕшпе тăрăшса ĕçлет. Паянхи куна тислĕк 1500 лав, торф 1450 лав, фекали 9 тонна, кĕл 50 центнер хатĕрленĕ. Колхоз агротехника ыйтăвĕсене те аван пурнăçласа пырать. Уйра 149 гектар çинче юр тытнă.

И. МИТРОФАНОВ.

Кок-сагыз акакан çĕр лаптăкне ӳстереççĕ

Свердловск облаçĕнчи нумай колхозсенче кок-сагыз акма хатĕрленеççĕ. Иртнĕ çулта облаçри опытлă станци, Краснополянскри опытлă уй тата чылай колхозсем кок-сагыз тымарĕсемпе вăрлăхĕн пысăк тухăçлăхне туса илнĕ. Пĕр гектартан пухса илнĕ тымарсем 50—60 центнера çити туртнă. Краснополянскри опытлă уйра кок-сагыз вăрлăхĕн рекордлă пысăк тухăçлăхне—гектартан 279 килограмм—пухса илнĕ. Кăçалхи çул облаçра кок-сагыз акакан çĕр лаптăкĕсене ӳстереççĕ.

ХĔРАРĂМСЕН ПĔТĔМ ТĔНЧЕРИ КОММУНИСТЛА КУНĔ

Пысăк театрти савăнăçлă лару

Мускаври ĕçхĕрарăмĕсем хĕрарăмсен Пĕтĕм тĕнчери Коммунистла кунне — мартăн 8-мĕшне хаваслăн уявланă. Çак праçнике вĕсем производствăри çĕнĕ çĕкленӳпе, заводсенчи, фабрикăсенчи, транспортри стахановла ĕçпе паллă тунă.

Каçхине ССР Союзĕн Пысăк театрĕнче ВКП(б) Мускав Комитечĕпе Мускав Хула Комитечĕн, ĕççынни депутачĕсен Мускав хула Совечĕн тата ВЦСПС-ăн парторганизацисемпе тата общественлă организацисемпе, Мускаври стахановецсемпе, ударниксемпе тата интеллигенципе пĕрле савăнăçлă ларăвĕ пулнă. Савăнăçлă ларура—СССР Верховный Совечĕн, РСФСР Верховный Совечĕн депутачĕсем, Совет Союзĕн Геройĕсем, Социализмлă Ĕç Геройĕсем, наукăпа техникăн, литературăпа искусствăн паллă деятелĕсем, Хĕрлĕ Çар командирĕсем.

Сцена çинче—Ленинпа Сталинăн пысăк портречĕсем. Союзлă республикăсен ялавĕсем. Нумай чĕрĕ чечексем. Боевой ялавсем патĕнче—хисеплĕ çар хуралĕ. Президиумра—Н. М. Шверник, А. С. Щербаков, Р. С. Землячка, К. И. Николаева, Долорес Ибаррури, Г. М. Попов, В. П. Пронин, Б. Н. Черноусов, И. А. Гракин, В. К. Павлюков, А. И. Максимов, О. П. Мишакова, В. С. Гризодубова, М. М. Раскова, В. В. Барсова, О. Ф. Леонова, Е. В. Виноградова, М. И. Виноградова, Е. П. Троицкая, Е. С. Пичугина тата ытти юлташсем.

Хĕрарăмсен Пĕтĕм тĕнчери Коммунистла кунĕ ячĕпе пухăннă савăнăçлă ларăва ĕççынни депутачĕсен Мускав хула Совет исполкомĕн председателĕ В. П. Пронин юлташ уçать.

Савăнăçлă ларăва пухăннисем, пĕтĕм чĕререн хавхаланса, Сталин, Молотов, Ворошилов, Калинин, Каганович, Андреев, Микоян, Жданов, Хрущев, Берия, Шверник, Вознесенский, Щербаков, Маленков юлташсене хисеплĕ президиума суйлаççĕ. Залра халăхсен аслă çулпуçне Сталин юлташа тата унăн соратникĕсене чысласа тăвăллă оваци тăваççĕ.

ВЦСПС секретарĕ К. И. Николаева юлташ хĕрарăмсен Пĕтĕм тĕнчери Коммунистла кунĕ çинчен доклад тунă.

— Хĕрарăмсен Пĕтĕм тĕнчери Коммунистла кунĕ,—тет Николаева юлташ,—пирĕн çĕршывра политикăллă тата производствăллă çĕкленӳ калама çук вăйлăн сарăлса пыракан, хĕрарăмсем социализм строительствине татах та активлăрах хутшăнса пыракан условисенче иртет.

Совет хĕрарăмĕсем—тĕнчери чи телейлĕ хĕрарăмсем. Социализм строителĕсен речĕсенче вĕсем хăйсем валли хисеплĕ вырăн кĕрешсе илчĕç, арçынсемпе пĕр танах пур правăсемпе те усă кураççĕ. ССР Союзĕнчи хĕрарăмсем государствăна тытса тăрас ĕçе активлăн хутшăнаççĕ. СССР Верховный Совечĕн депутачĕсем хушшинче—227 хĕрарăм. 1.504 хĕрарăма союзлă республикăсемпе автономлă республикăсен Верховный Совечĕсен депутачĕсене суйланă, 456.759 хĕрарăм—вырăнти Советсен депутачĕсем. ССР Союзĕнче работницăсемпе хĕрарăм-служащисем 11 миллион çын шутланаççĕ, 19 миллион ытла хĕрарăм—колхозри ĕçре. Пиншер совет хĕрарăмĕсем инженерсем, техниксем, врачсем, педагогсем пулса ĕçлеççĕ, тĕрлĕрен специальноçпа научнăй ĕçсем туса пыраççĕ. Вĕсем социализмлă ĕçĕн образецĕсене кăтартаççĕ, социализмлă тăван çĕршывăн хăватне пур майсемпе те çирĕплетсе пыраççĕ.

Хальхи вăхăтра пирĕн çĕршыври хĕрарăмсем умĕнче çĕнĕ задачăсем тăраççĕ. Николаева юлташ пур хĕрарăмсене те ВКП(б) Пĕтĕм Союзри XVIII конференцийĕ йышăннă решенисене пурнăçа кĕртессишĕн пыракан кĕрешĕве активлăн хутшăнма, ĕç тухăçлăхне ывăнма пĕлмесĕр хăпартса пыма, ĕç дисциплинине çирĕплетме, продукци пахалăхне лайăхлатма тата продукцин хăйне тума ларакан хакне йӳнетме, аслă Совет Союзĕн оборонине куллен кун çирĕплетсе пыма чĕнет.

— Социализм çĕнтерĕвĕсем аслă та чаплă,—тет юлашкинчен Николаева юлташ,—анчах пирĕн умра татах та пысăкрах задачăсем тăраççĕ. Çак задачăсене совет халăхĕ ăнăçлăн татса парĕ, мĕншĕн тесен ăна аслă çулпуç тата учитель Сталин юлташ çĕнтерӳ патнелле ертсе пырать!

Çак сăмахсене саламласа, оваци тăваççĕ. «Сывă пултăр Сталин юлташ!», «Аслă Сталина—урра!» тесе кăшкăрнисем нумайччен янăраса илтĕнеççĕ.

Савăнăçлă ларăва пыннисем, пĕтĕм чĕререн хавхаланса, Сталинпа Молотов юлташсем патне саламсем яма йышăннă. Юлашкинчен пысăк концерт пулнă, концерта искусствăн пысăк мастерĕсем хутшăннă.

(ТАÇС).

„Спартак“ обществи пĕрремĕш вырăн йышăннă

Çак кунсенче Канаш хулинчи спорт обществисем хулари малти вырăна тухас енĕпе йĕлтĕрлĕ ăмăрту туса ирттерчĕç. Ку ăмăртура пурĕ 8 общество хăйсен командисене тăратнă. Арçынсем 20 километрлă, хĕрарăмсем 10 километрлă дистанцине кайса килчĕç.

Хулари спорт обществисенчен йĕлтĕрçĕсен ăмăртăвĕнче «Спартак» спорт обществи пĕрремĕш вырăн, «Большевик» обществи — иккĕмĕш вырăн, «Медик» обществи — виççĕмĕш вырăн йышăннă.

Уйрăм йĕлтĕрçĕсене илсен арçынсенчен Куклов пĕрремĕш вырăна тухнă. Вăл 20 километрлă дистанцине 1 сехет те 37,5 минутăра тухнă. Иккĕмĕш вырăна — Петровский, виççĕмĕш вырăна Жилин юлташсем тухнă.

Хĕрарăмсенчен И. Соколова пĕрремĕш вырăн, И. Иванова — иккĕмĕш вырăн йышăннă. **И. ПЛАТОНОВ**

Карело-Финн республикинчи хуласенче

Кăçалхи çул Карело-Финн СС Республикинчи хуласенчи тата районсен центрĕсенчи пурăнмалли çурт-йĕрсемпе коммуналлă хуçалăх ĕçĕнче, çак хуласенчи халăха лайăх условисем туса парас ĕçре 22 миллион тенкĕ яхăн расход тăваççĕ. Республика столицинче—Петрозаводск хулинче водопровода анлăлатаççĕ, пурăнмалли çĕнĕ çуртсем 24 çурт, канализаци, мунча тăваççĕ. Кемь хулинче водопровод тăваççĕ. Олонецра юханшыв урлă кĕпер хураççĕ. Виипурире 24 çурт, 4 мунча тата прачечнăйсем тăваççĕ. Хулара иккĕмĕш гостиница уçăлать.

Европăри тата Африкăри вăрçă

(Вăрçă ĕçĕсен дневникĕ)

Мартăн 7-мĕшĕнче Албанири фронтра пысăк мар çапăçусем пулса иртнĕ. Фронтăн центральнăй секторĕнче Греци войскисем ăнăçлă атака тунă. Греци çарĕн верховнăй командованийĕ пĕлтернĕ тăрăх, Греци войскисем, итальянецсене вăйлă укреплениллĕ позицисем çинчен хăваласа ярса, 1.050 çынна тыткăна илнĕ, вĕсем хушшинче темиçе офицер пур. Çавăн пекех нумай хĕçпăшал туртса илнĕ.

Итали çарĕн верховнăй командованийĕ пĕлтернĕ тăрăх, Итали авиацийĕ Греци войскисем çине тата оборона сооруженийĕсем çине бомбăсем пырса пăрахнă.

Вăтаçĕр тинĕсĕн хĕвелтухăç пайĕнче Германин пикировка тăвакан бомбардировщикĕсен соединенийĕсем, тенĕ Германи сводкинче, Мальта утравĕ çинчи çар сооруженийĕсем çине бомбăсем пырса пăрахнă. Бомбăсем тивнипе пысăк пушар тухнă.

* * *

Çурçĕр Африкăра, тенĕ Итали сводкинче, Англи войскисем укреплениллĕ Джарабуб оазисне атакăланă. Атакăна сирсе янă. Итали самолечĕсем Бенгази порчĕ çине, самолетсен пĕр базипе англичансен мотомеханизированнăй чаçĕсен колонни çине бомбăсем пырса пăрахнă.

* * *

Хĕвелтухăç Африкăра, Абиссинире, партизансен ĕçĕсем ăнăçлăн сарăлса пыраççĕ, тесе пĕлтерет Рейтер агентстви, вĕсем Буриэрен хĕвелтухăç еннелле 8 миляра вырнаçса тăраççĕ. Хальхи вăхăтра Аддис-Абеба çинелле 12 енчен наступлени туса пыраççĕ. Чильча районĕнче (Гондаралла каякан çул çинче) партизан отрячĕсем Англи войскисемпе пĕрле çапăçаççĕ.

Англин Çывăхри Хĕвелтухăçĕнчи командованийĕ кăларнă коммюникере каланă тăрăх, Итали Сомалийĕнче Англи отрячĕсем Могадишо патĕнчен Джиг-Джиг патнелле (Абиссиния) каякан çул тăрăх малалла пыраççĕ.

Эритрейăра авиацин хĕрӳллĕ ĕçĕсем пулса иртнĕ. Англи самолечĕсем, тенĕ Итали сводкинче, темиçе пункт çине пырса тапăннă. Англи сводкинче каланă тăрăх, Керен районĕнче Англи самолечĕсем Итали позицийĕсем çине, автотранспортпа чугунçул линийĕсем çине бомбăсем пырса пăрахнă. Асмарта çар склачĕсем çине бомбăсем пăрахнă.

* * *

Англи фронтĕнче Германи авиацийĕн активлăхĕ палăрать. Мартăн 7-мĕшĕнче, тенĕ Германи сводкинче, Германин уйрăм самолечĕсем Кăнтăр тата Центральнăй Англири аэродромсене атакăланă. Ангарсемпе казармăсене чылаях пысăк сиен кӳнĕ. Çавăн пекех Нью-Аркри тата Бристольри çар завочĕсем çине бомбăсем пырса пăрахнă.

Англин Кăнтăр-хĕвелтухăç çыранĕ патĕнче Германин торпедăллă катерĕсем Англи суднисен караванне атакăланă, Англин икĕ эсминецне тата хĕçпăшаллантарнă 6 суднине путарнă.

Рейтер агентстви пĕлтернĕ тăрăх Англи авиацийĕ Хельдерти тинĕс-çар бази çине тата нимĕçсем оккупациленĕ пĕр аэродром çине бомбăсем пырса пăрахнă. Çыранри оборона самолечĕсем Голланди çыранĕ патĕнче Германин грузовой пароходне путарнă.

Мартăн 8-мĕш. (ТАСС)

ВКП(б) Чăваш организаци активĕн пухăвĕ

Чарыков юлташ ВКП(б) Чăваш организаци активĕн пухăвĕнче тунă доклад тăрăх пулнă пренисенче пурĕ 30 çын тухса каларĕç.

Актив пухăвĕ критикăпа самокритика анлăн сарăлнипе пулса иртрĕ.

ВКП(б) Шупашкар хула комитечĕн секретарĕ Андреев юлташ хăйĕн сăмахĕнче çапла каларĕ: горком Чăваш республикин столицинчи промышленность предприятийĕсен ĕçĕсем тĕлĕшпе çиелтен кăна ĕçлесе пынă, предприятисен экономикине, вĕсен ĕçне тĕпчесе вĕренмен, çиелтен тĕрĕсленисемпех тата тĕплĕ мар решенисемпех ирттерсе янă. Çитменне, горком решенисене мĕнле пурнăçа кĕртнине те тĕрĕслемен. Çавăн пирки хулари промышленность 1940 çулти плана тултарман, строительство ĕçĕ япăх пулса пырать.

Андреев юлташ Наркомхоз ĕçĕнчи пысăк çитменлĕхсем çине кăтартса парать, Наркомхоз Шупашкар хули çине çителĕклĕ çаврăнса пăхмасть. Андреев юлташ парти Обкомĕн промышленность отделĕн ĕçĕнчи тата Чăваш АССР Госпланĕн ĕçĕнчи çитменлĕхсене критиклет.

Улатăрти паровозсем юсакан завод начальникĕ Чураков юлташ: партин XVIII конференцийĕн решенийĕсем хамăрăн нумай ĕçсем çине урăх куçпа пăхтарчĕç, тесе калать. Заводра хальхи вăхăтра тасалăхпа йĕркелĕх тума тытăннă; цехсен стенисене шуратаççĕ, верстаксене тÿрлетеççĕ, завод территорийĕнче ытлашши выртакан япаласене пуçтараççĕ. Оборудованипе мĕн чухлĕ туллин ĕçленине тĕрĕслесе тухнă, технологи процесне тата ĕç графикне туса хатĕрленĕ. Иртнĕ вăхăтра эпир, тесе калать Чураков юлташ, пирĕн кивĕ заводра, станоксене 50 çул каялла лартнă заводра, дышлăсем тума çук тесе шутланă, — çав дышлăсем çитменни пире производство программине тултарма чăрмантарса тăнă. Халĕ ĕнтĕ эпир дышлăсем тума тытăнатпăр.

ВКП(б) Улатăр райкомĕн секретарĕ Крылов юлташ Чăваш АССР Наркомлесне вăрман промышленноçне çителĕксĕр ертсе пынишĕн çивĕччĕн критиклет. Улатăр вăрманпромхозĕнче механизмсемпе япăх усă кураççĕ, тракторсем çичшер уйăх ĕçлемесĕр тăраççĕ. Лучковăй пăчăкăсемпе усă курмаççĕ. Хăма çуракан заводсенче нумай станоксем ĕçлемесĕр тăраççĕ.

Канашри вагонсем юсакан завод начальникĕ Поздняков юлташ заводра ĕçсене çĕнĕлле йĕркелесе пыни çинчен калать. Çĕнĕ цех, обменно-комплекснăй цех, завод ĕçĕсене нумай лайăхлатма май парать. Поздняков юлташ 1940 ç. июнĕн 26-мĕшĕнче кăларнă Указ пит пысăк выранта тăнине паллă тăвать, — çак Указ тухнă хыççăн заводри кадрсем пĕрмаях улшăнса тăни пĕтрĕ.

Пирĕн райком промышленноçа çителĕксĕр ертсе пынă, тесе калать ВКП(б) Çĕмĕрле райкомĕн секретарĕ Бобров юлташ. Комбинат иртнĕ çулхи май уйăхĕнченпех прорывра. Станоксене, ĕçлеттерме тивĕçлинчен шутласан, 74,5 процент кăна ĕçлеттереççĕ. Комбинат руководителĕсем вагонсене вăхăтра тиессине пурнăçа кĕртмеççĕ. çавăншăн вĕсем штраф нумай тÿлеççĕ. Конференци промышленноçпа транспорт енне çавăрăнма хушрĕ, çакна пирĕн пурнăçа кĕртмелле.

Хусан чугунçулĕн Улатăрти отделенийĕн политотдел начальникĕ Лисин юлташ çак политотдел бюрократла ĕçленине йышăнчĕ. Политотдел пуринчен ытла хутсем çырнă. Тĕрлĕрен информацисемпе сводкăсем туса пит нумай вăхăт ирттернĕ. 1940 çул хушшинче кăна политотдел Хусан чугунçулĕн тата НКПС политотделĕсенчен 2.500 телеграмма илнĕ, çав телеграммăсенче тĕрлĕ ыйтусем тăрăх сведенисем пама хушса çырнă.

ЧАССР Финанс Халăх Комиссарĕ Семенов юлташ республикăри органсене пăхăнса тăракан промышленность предприятийĕсенче ĕç тухăçлăхĕ пĕчĕк пирки республика илмелли 700 пин тенкĕ доход пухăнмасăрах юлчĕ, тесе каларĕ. Вăл Шупашкарти кирпĕч заводĕнче хуçасăрлăх пурри çинчен калать, унта, оборудованине вăхăтра юсаманнине пула, 300 пин штук чĕр кирпĕч шăнса ларнă.

Чăваш АССР Совнаркомĕн председателĕ А. Сомов юлташ хăйĕн сăмахĕнче чылай наркоматсен — вăрман промышленность, вырăнти промышленность, коммуналлă хуçалăх т. ыт. наркоматсен — ĕçĕнчи пысăк çитменлĕхсене кăтартса пачĕ. Наркоматсенче ĕç çине формальнă, бюрократла пăхассине пĕтерсе çитермен-ха. Сăмахран, вăрман промышленноçĕн Халăх Комиссарĕ Дубов юлташ 1941 çулти январĕн 1-мĕшĕнчен пуçласа 30 приказ кăларнă, пурте вĕсем конкретлă ĕçсем синчен мар, пĕтĕмĕшле ĕçсем çинчен калакан приказсем. Приказсем час-часах пурнăçа кĕмесĕрех юлаççĕ, вĕсене мĕнле пурнăçа кĕртнине никам та тĕрĕслемест.

Парти обкомĕн пропаганда енĕпе ĕçлекен секретарĕ Ахазов юлташ предприятисен директорĕсем, инженерсем, хуçалăх активĕ, парти работникĕсем XVIII конференци йышăннă решенисене тарăннăн вĕренме тивĕçлĕ, тесе кăтартса парать. Çак решенисене кашни рабочи, колхозник, интеллигент патне çитермелле. Хальхи вăхăтра XVIII конференцин решенийĕсене вĕренес тĕлĕшпе туса ирттерекен пухусем актива марксистла-ленинла экономикăллă теорине вĕренес ĕç валли çителĕксĕр мобилизацилеççĕ, çав теорине пĕлмесĕр предприятине тĕрĕс ертсе пыма май çук.

Ертсе пырасси вăл — малашнехине курса тăрассине пĕлтерет, тесе вĕрентет пире Сталин юлташ. Марксизм-ленинизм теорине вĕренмесĕр, экономикăн марксистла-ленинла теорине вĕренсе алла илмесĕр, малашнехине курса тăма май çук.

Ахазов юлташ çавăн пекех республикăри, районсенчи, фабрикăсемпе заводсенчи хаçатсен задачисем çинче чарăнса тăрать.

ВКП(б) Етĕрне райкомĕн секретарĕ Акимов юлташ Етĕрнери предприятисен ĕçне Чарыков юлташăн докладĕнче критиклени тĕрĕс тесе йышăнать.

Вăрман промышленноçĕн Халăх Комиссарĕ Дубов юлташ иртнĕ çулти план тата 1941 çулти пĕрремĕш квартал планĕ мĕншĕн тулманнин сăлтавĕсене пăхса тухать. Вăл ВКП(б) обкомĕн тÿлевлĕ парторгĕсем наркомата çителĕксĕр пулăшнине паллă тăвать.

ВЛКСМ обкомĕн секретарĕ Д. Пароятников юлташ комсомол организацийĕсене парти енĕпе ертсе пырассине вăйлатасси çинчен калать. Вăл çакна паллă тăвать: тирпейлĕхпе перекетлĕхшĕн поход пуçласа янă комсомолецсен паха пуçарăвне партипе хуçалăх организацийĕсем яланах мар пулăшаççĕ.

Васильков юлташ (Наркомместпром) хăйĕн наркоматне критиклени пĕтĕмĕшпех тĕрĕс тесе йышăнать. Павлов («Красная Чувашия» хаçатăн редакторĕ), Тощев (Чăваш АССР Госпланĕн председателĕ), Никитин (ВКП(б) Вăрмар райкомĕн секретарĕ) юлташсем хыççăн, актив Чăваш АССР Государство хăрушсăрлăхĕн Халăх Комиссарĕн Белолипецкий юлташăн сăмахне пысăк тимлĕхпе итлет.

Белолипецкий юлташ çакна аса илтерет: пирĕн çĕршыв капитализмлă йĕритавралăхра пурăнать, çакă вăл кашни совет гражданинне ĕçе тÿрĕ кăмăллă тума, государство хăрушсăрлăхне çирĕплетме, большевикла сыхăлăха, ССР Союзĕн хуçалăхпа оборона хăватне пур майсемпе те хăпартса пыма хушать. Нихăçан та манма юрамасть, тăшмансем çывăрмаççĕ, вĕсем кашни хушăках хĕсĕнсе кĕме, уйрăмах промышленноçлă паха предприятисене хĕсĕнсе кĕме тăрăшаççĕ. Парторганизацисем, тет Белолипецкий юлташ, пурнăçпа йăла ыйтăвĕсем çине, коммунистсем, комсомолецсем хушшинчи, рабочисем хушшинчи воспитаниллĕ ĕç çине çителĕксĕр çаврăнса пăхаççĕ. Çавăн пекех вăл республикăри пичет ĕçĕнчи çитменлĕхсем çинчен, Çĕмĕрлери «Большевик» заводра XVIII конференци решенийĕсене вĕренес ĕç çине çиелтен пăхни çинчен, Шупашкар хулинче тата Чăваш республикинчи чылай предприятисенче тасалăх çукки çинчен калать.

Шывçул транспорчĕн работникĕсем— Богоявленский (Шупашкар пристанĕ) тата Серкин (Тури Атăл пароходствин Сура шывĕн агентстви) юлташсем шывçул нушисем çине çителĕксĕр çаврăнса пăхнăшăн парти обкомне тĕрĕссипе критиклеççĕ. Докладчик, тет Богоявленский юлташ, шывçул транспорчĕ çинчен, Шупашкар, Куславкка, Ильинка пристанĕсем тата Сура шывĕн агентстви мĕнле ĕçлени çинчен пĕр сăмах та каламарĕ.

Канаш станцин начальникĕ Галушкин юлташ конкретлă сăмах тухса калать, вăл стройкăсен руководителĕсем стройматериалсем турттарса килес ĕç çине хуçасăрла пăхни çинчен, таварсем тиес ĕçре, уйрăмах вырсарникунсемпе çĕрлехи вăхăтра, кăлтăксем пулни çинчен, ĕçсен графикĕпе технологи дисциплини çинчен калать.

Юлашки сăмахра Чарыков юлташ çакна паллă турĕ: актив пухăвĕнчи критика вăйлă пулчĕ тата вăл тивĕçлипех ĕнтĕ партин Пĕтĕм Союзри конференцийĕ йышăннă решенисене пурнăçа кĕртес çулпа пычĕ. Актив материалĕсем Наркоматсен, Совнаркомăн ĕçĕсенчи çитменлĕхсене кĕске вăхăтрах тÿрлетме, парти обкомĕн отраслевой отделĕсем—промышленноçпа вăрман ĕçĕсен отделĕсем çиелтен ертсе пынине пĕтерме хушаççĕ. Вĕсем пысăк та кирлĕ ыйтусене ВКП(б) обкомĕн бюровĕнче лартма пуян материал пулса тăраççĕ.

Парти активĕн пухăвĕ пĕр саслă пулса резолюци йышăнчĕ, резолюцире актив ВКП(б) Пĕтĕм Союзри XVIII конференцийĕ йышăннă решенисене пĕтĕмĕшпех ырларĕ тата çав решенисене пурнăçа кĕртме конкретлă мероприятисем палăртрĕ.

ВКП(б) Чăваш Область тата Шупашкар хула комитечĕсен секретарĕ И. М. Чарыков юлташ ВКП(б) Чăваш организаци активĕн пухăвĕнче тунă докладран

Чарыков юлташ хăйĕн докладĕнче ВКП(б) Пĕтĕм Союзри XVIII конференцийĕн ĕçĕсем пит те пысăк вырăн йышăнса тăнине палăртса парать. Конференци большевикла самокритикăна анлăн сарнипе пулса иртрĕ. Вăл парти организацисен ĕçĕнче промышленноçпа транспорта ертсе пырас тĕлĕшпе пулнă тĕп çитменлĕхсене уçса пачĕ тата аслă Сталин партин XVIII съездĕнче кăтартса панă пит пысăк плана хăвăртрах пурнăçа кĕртессин конкретлă программине палăртрĕ.

Пирĕн социализмлă промышленноçпа транспортăн çитĕнĕвĕсем куç умĕнчех. 1938 çулта промышленноçăн пĕтĕм продукцин хисепĕ 106.834 миллион тенкĕлĕх пулнă пулсан, 1939 çулта 123.915 миллион тенке çитрĕ, 1940 çулта вара вăл 137.500 миллион тенкĕлĕх пулчĕ. Иртнĕ çулта производство тата грузооборот пысăккăшĕ ÿсрĕ; иртнĕ çулта социализмлă тăван çĕршывăн хуçалăхлă тата оборонăллă вăй-хăватне малалла ÿстернĕ. Ленин—Сталин партийĕ СССР халăх хуçалăхĕ хăйне уйрăм хуçалăх пулса тăрассине пурнăçа кĕртрĕ, пирĕн çĕршыва хăватлă индустриллĕ, социализмлă держава туса хучĕ. Капитализм каялла тавăрăнма пултарас хăрушлăха пирĕн çĕршывра пĕтĕмпех тĕп тунă.

Анчах пирĕн, çитĕнÿсене пула, пысăк çитменлĕхсене курмасăр тăмалла мар.

Чарыков юлташ наркоматсен тата парти организацийĕсен промышленноçпа транспорт тĕлĕшĕнчи ĕçĕсенче пулнă çитменлĕхсем çинчен тĕплĕн каласа парать.

— Маленков юлташ парти организацисен промышленноçпа транспорт тĕлĕшĕнчи ĕçĕсенче пулнă çитменлĕхсене кăтартса пачĕ, çав çитменлĕхсем пурте партин Чăваш организацин ĕçĕнче те пур,—тесе паллă тăвать Чарыков юлташ.

— Эпир хамăрăн ĕçре, Маленков юлташ каланă пекех, пирĕн чылай предприятисем нумай вăхăт хушши тарăн прорывра тăнипе хăнăхнă тата çак йĕркесĕр япалана пĕтерме кирлĕ мерăсене йышăнман-ха.

Пирĕн Чăваш республикинче примус горелкисем тăвакан завод пур, вăл хăйĕн программине мĕнпурĕ те 8—10 процент кăна тултарса пырать. Улатăрти паровозсем юсакан завод çултан-çулах плана тултармасть. Союзлă оргăнсене пăхăнса тăракан 18 предприятирен 1940 çулти плана 8 предприяти кăна тултарнă, РСФСР оргăнĕсене пăхăнса тăракан 8 предприятисемпе трестсенчен — икĕ предприяти кăна, хамăрăн республикăри оргăнсене пăхăнса тăракан 20 предприятисемпе трестсенчен— 9 предприяти кăна çулталăкри плана тултарнă.

Наркомместпром предприятийĕсем (Буинскри сланец рудникĕ, Вăрнарти фосфорит завочĕ, Етĕрнери тата Сĕнтĕрвăрринчи спирт завочĕсем, Шупашкарти макарон фабрики т. ыт. те) уйрăмах япăх ĕçлерĕç.

Хăшпĕр предприятисем продукци туса кăларассине пĕтĕмĕшпе илсен тултарнă, анчах пит те паха продукцисенчен чылайĕшне туса кăларас плана тултарман. Республикăра капитальнăй строительство ĕçĕ, çĕнĕ предприятисене ĕçе кĕртесси япăх пулса пырать.

— Кун пек фактсене татах илсе кăтартма пулать, анчах асăннă фактсене илсе кăтартнипе те çителĕклĕ, — тесе калать Чарыков юлташ. — Вĕсем Маленков юлташăн çак сăмахĕсем пит те тĕрĕссине уççăн кăтартса тăраççĕ: «Партин хула комитечĕсемпе обкомĕсен ĕçĕнчи пысăк çитменлĕх çакăнта пулса тăрать: вĕсем предприяти ĕçне тĕплĕн пĕлме тăрăшмаççĕ, предприятисен экономикине тĕпчесе вĕренмеççĕ тата, çавăн вырăнне, час-часах çиелтен тĕрĕсленипе тата тĕлли-паллисĕр решенисем йышăннипе ирттерсе яраççĕ».

Парторганизацисене промышленноçпа транспорт еннелле çаврăни кирлĕ, çав вăхăтрах ялхуçалăх тĕлĕшпе тимлĕхе вăйсăрлатмалла мар. Промышленность тĕлĕшпе те, ялхуçалăх тĕлĕшпе те пĕртанах ĕçлесе пымалла,— шăпах çакăнта пулать те хальхи вăхăтра хуçалăха большевикла ертсе пырассин искусстви.

Промышленноçпа транспорт ĕçĕнчи çитменлĕхсене мĕнле майсемпе пĕтермелле-ха,—çак ыйту çине ВКП(б) конференцийĕ Маленков юлташ докладĕ тăрăх йышăннă решенисем татăклă ответ параççĕ.

Чи малтанах, предприятисенче оборудованине, тĕрлĕ пурлăхсемпе материалсене çирĕп учета илессине йĕркелемелле. Пирĕн предприятисенче учета япăх йĕркеленине сăмахран, Етĕрнери çу завочĕн ĕçĕ кăтартса тăрать. Унăн, норма тăрăх, материалсем 50 пин тенкĕлĕх пулмалла пулсан, 211 пин тенкĕлĕх пур. Иртнĕ çулти декабрьте Çĕмĕрле станцинче 50 пин тенкĕ ытла тăракан 10 тонна олифăна юриех юхтарса кăларнă. Çапах та заводра олифа 20 тонна ытлашши тухнă.

Мĕн калама пулать-ха çакăн пек учет çинчен!

Чăвашпромсоюзăн промысла артелĕсенче учета тата пушшех япăхрах йĕркеленĕ. «Кожупряжь» артелĕнче, сăмахран, 1940 çулта 24 çын 44 пин тенкĕлĕх растрата тунă.

Пирĕн предприятисен производствăллă мощноçĕсем усă курмасăр нумай юлаççĕ. Оборудовани сахал мар çулталăкĕ-çулталăкĕпе ĕçлемесĕр тăрать е складра выртать. Канашри вагонсем юсакан заводра кăçалхи январĕн 1-мĕш тĕлне запасра выртакан оборудовани 826 пин тенкĕлĕх пулнă. Ку хисепре трансформаторсем, моторсем, прессем, насуссем т. ыт. те пур. Улатăрти гармонь фабрикинче производство мощноçĕпе 35—40 процент таран кăна усă кураççĕ. Куславкка комбинатĕнче йывăç çуракан 5 рамăран 3 рама ахалех тăраççĕ.

— Шупашкарти электростанципе водопровод начар ĕçлени хулана канăç памасть, — тесе уйрăмах паллă тăвать Чарыков юлташ. — Анчах электростанцин палăртса панă мощноçĕпе пачах çителĕксĕр усă кураççĕ. Станцире усă курман оборудованипе материалсем нумай. Нумай материалсем (трубасем, фасонлă чаçсем т. ыт. те) юр айне кĕрсе юлнă. Юлташсем, çакă вăл государство пурлăхĕ çине преступленилле пăхни мар-и ĕнтĕ?

Докладчик государство пурлăхне сутни тата салатса пĕтерни çинчен калакан чылай фактсене илсе кăтартать, çакнашкал практикăна татăклăнах пĕтерме чĕнет, çав практика вăл— социализмлă харпăрлăха вăрласа пĕтерни пулать, урăх нимĕн те мар.

Чарыков юлташ хăйсен предприятийĕсенчи (Шупашкарти электростанци, Канашри чугунçул станци т. ыт. те) культурсăрлăха хирĕç кĕрешмен руководительсене, совет заводĕнче кăтартуллă йĕркелĕхпе тасалăх пулмалли çинчен манса каякан руководительсене хытă критиклет.

Конкретлă примерсем тăрăх Чарыков юлташ çакна кăтартса парать: пирĕн предприятисенче штурмовщина çирĕп ларать-ха, малтанах палăртса хунă çирĕп график производствăн тимĕр пек çирĕп законĕ пулса тăман-ха.

Акă, сăмахран, Канашри вагонсем юсакан завод иртнĕ çулта мĕнле ĕçленĕ: январь уйăхĕнче вăл çулталăк программине 6,6 процент тултарнă, июньре — 8 процент, июльре — 11,3 процент, декабрьте — 15,6 процент. 1941 çулти январь уйăхĕнче вара иртнĕ çулти декабрь уйăхĕнче пулнинчен 14,6 процент сахалрах продукци туса кăларнă.

Ытти чылай заводсенче те (Çĕмĕрлери комбинат, Улатăрти паровозсем юсакан завод т. ыт. те) картина çакнашкалах.

Пирĕн штурмовщинăна пĕтерес пулать, малтанах палăртса хунă график тăрăх плана кашни кун тултарса пымалла тăвас пулать.

— Пирĕн нумай предприятисенче,— тет Чарыков юлташ, — технологи дисциплини питĕ начар, производствăра çирĕп йĕркелĕх çук-ха, техникăллă правилăсемпе инструкцисене тĕп-тĕрĕс пурнăçа кĕртсе пыни çук. Кирпĕч завочĕсем, сăмахран, халĕ те техникăллă правилăсемпе инструкцисемсĕр ĕçлеççĕ. Кирпĕче хĕртес ĕçе чуххăмăн тăваççĕ, мĕншĕн тесен заводсенче температурăна палăртмалли приборсем çук, çак ĕç валли панă средствăсем усă курмасăрах юлнă.

Çĕнĕ техникăна ĕçе кĕртесси те питĕ начар пулса пырать-ха.

Хăйĕн доклачĕн чылаях пысăк пайĕнче Чарыков юлташ продукцин хăйне тума ларакан хакне чакарассишĕн, ĕçшĕн тÿленĕ çĕрти уравниловкăна хирĕç, лайăх ĕçлекен рабочисене ĕçе кура тÿлесе материально хавхалантарас принципа, ертсе пыракан работниксене пысăкрах квалификациллĕ ĕçшĕн пĕчĕкрех квалификациллĕ ĕçрен пысăкрах тÿлесе премисен системине пурнăçа кĕртсе пырассишĕн кĕрешесси çинчен калать.

Чарыков юлташ çавăн пекех çакна кăтартса парать: пирĕн республикăри нумай предприятисенче халĕ те чăнчăн единоначали туса хуман-ха. Сайра мар тĕлсенче директор приказĕсене пурнăçа кĕртмеççĕ. Çапла, сăмахран, Куславкка комбиначĕн директорĕ 1940 çулти августăн 5-мĕшĕнче кăларнă 251-мĕш номерлă приказра главнăй инженера Волков юлташа августăн 15-мĕш тĕлне цехсем хушшинчи çыхăнусем çинчен тĕплĕ инструкци хатĕрлеме хушнă. Çак инструкцине халĕ те «хатĕрлеççĕ-ха». Канашри вагонсем юсакан заводра технически директор Иванов юлташ час-часах цех начальникĕсене шута илмесĕр ĕçлет. Февраль уйăхĕнче, сăмахран, цех начальникне пĕлтермесĕрех пĕр мастера ĕçрен кăларнă. Кунта час-часах бригадăсене пĕр сменăран тепĕр сменăна куçараççĕ, анчах ун çинчен цех начальникĕ нимĕн те пĕлмест.

«Предприятисенче единоначалине татăклăнах çирĕплетмелле тата çакна пурнăçа кĕртмелле: предприяти директорĕ ĕçре тулли влаçлă руководитель, предприяти ĕçĕсемшĕн, производствăри йĕркелĕхшĕн пĕтĕмĕшпех ответ тытакан руководитель пулса тăтăр».

Çавăн пекех производствăна техника енчен ертсе пырассине çирĕплетмелле, специалистсем канцелярисенче ларассине пĕтермелле, производствăна тÿррĕмех хăй организацилекен мастерăн рольне хăпартмалла.

Чарыков юлташ парти организацийĕсен промышленноçпа транспорт тĕлĕшĕнчи организациллĕ задачисем çинчен тĕплĕн калать. Вăл Сталин юлташ кăтартса панине — хуçалăх çитĕнĕвĕсем хăйсем, вĕсем çирĕп пуласси тата вăрăм вăхăта пырасси пĕтĕмĕшпех партиллĕ-организациллĕ тата партиллĕ-политикăллă ĕçĕн çитĕнĕвĕсенчен килеççĕ, çак условисемсĕр хуçалăх çитĕнĕвĕсем тĕрексĕр пулма пултараççĕ.

Промышленноçпа транспорт наркомачĕсемпе предприятийĕсене пулăшас ĕçе вăйлатас тесе, конференци промышленность ытларах аталаннă хуласенче, облаçсенче, крайсенче тата республикăсенче горкомсемпе обкомсен промышленность енĕпе ĕçлекен секретарĕсем пĕрер кăна мар, темиçе секретарь пулмалла, тесе йышăнчĕ.

ВКП(б) Чăваш Обкомĕнче татах икĕ секретарь — пĕри промышленноçпа транспорт енĕпе ĕçлекен секретарь, тепри — вăрман промышленноçĕ енĕпе ĕçлекен секретарь — пулаççĕ, ВКП(б) горкомĕнче — промышленноçпа транспорт енĕпе ĕçлекен секретарь пулать.

Кадрсем суйласа илес ĕç çине пысăк тимлĕхпе пăхмалла. Работниксене хут тăрăх, канцеляристла сăнаса вĕренессине, ун çине биологилле пăхассине пĕтермелле. Лайăх, пултаруллă, пуçаруллă работниксене, партире тăракансене кăна мар, тата партире тăман большевиксене те пысăкрах ĕçе хăюллăнрах уйăрса лартмалла. «Юрăхсăр, вăйсăр, çемçешке работниксене улăштарасси çинчен ыйтăва вăхăтра лартмалла, чĕрĕ ĕçе организацилеме пултарайман сÿпĕлтисене улăштармалла».

Маленков юлташ çапла каларĕ: «Час-часах çапла пулать: çавнашкал нимĕне юрăхсăр, чĕрĕ ĕç тума пултарайман сÿпĕлти пĕрер ĕçе кĕрсе ларать те, çулталăкĕ-çулталăкĕпех ĕçе япăхтарса ларать. Пирĕн наркоматсем, парти обкомĕсем, хула комитечĕсем çакăн çине лăпкăн пăхса тăраççĕ, çавнашкал «работнике» кăларса ывăтас тĕлĕшпе мерăсем йышăнмаççĕ».

— Манăн калас пулать,—тет Чарыков юлташ,—çак кăтарту, ытти мĕнпур кăтартусем пекех, пирĕн горкомпа обкома та пĕр танах тивет. Илĕр-ха, пирĕн Шупашкарти электростанципе водопровод ĕçне. Вĕсен руководителĕсем чăннипех ĕнтĕ «тума вĕренсе пыратпăр», «чăрмав килсе тухрĕ», «кăлтăксемпе çитменлĕхсене пĕтерсе пыратпăр» текен сăмахсемпе хĕçпăшалланнă, государство шучĕпе пурăнаççĕ, питех те пысăк средствăсем расходлаççĕ, халăх хуçалăхне вара нимĕн те памаççĕ.

Каршев юлташ, Водосвет директорĕ, пире çапла ăнлантарса пачĕ: контрезервуар тусан, хулара шыв çителĕклĕ пулать, терĕ. Çак ĕçе нумай вăй тата средство хума тиврĕ, халĕ акă мĕн палăрать: резервуара тума пуçланă вырăнта мар, Водосвет территорийĕнчех тумалла. Каршев юлташ: иккĕмĕш подъем насосĕсем çук, хулана шыв парас ĕçри çитменлĕхсем çакăнтан тухса тăраççĕ, терĕ. Ăна партин Центральный Комитечĕ урлă шыраса тупнă хыççăн, тепĕр оборудовани çитменни палăрчĕ.

Докладчик наркомхозпа унăн наркомĕн Новиков юлташăн ĕçне, вĕсем Чăваш республикин столицинчи коммуналлă хуçалăх ĕçĕсене хутшăнманшăн, хытă критиклет.

Чарыков юлташ «Красная Чувашия» хаçат промышленноçпа транспорт ĕçне начар çутатса пынине паллă тăвать, чугунçулпа шывçул транспорчĕнчи политотделсен ĕçĕнчи çитменлĕхсене кăтартса парать.

Докладчик Маленков юлташăн çак сăмахĕсене илсе кăтартать: «Стахановла движенине пур майсемпе те аталантарма кирлĕ, стахановецсен пуçарулăхне ĕç тухăçлăхне ÿстерес, производствăн чи кирлĕ ыйтăвĕсене татса парас, производствăн кая юлса пыракан участокĕсене мала кăларас çулпа ямалла».

Производствăпа хуçалăх активĕн ĕçне вăйлатмалла, ĕç кунĕпе туллин усă курмалла. Ĕç вăхăтĕнче обществăллă организацисен нимĕнле пухусем, ларусем, канашлусем пулмалла мар.

Чарыков юлташ ССР Союзĕн халăх хуçалăхне аталантармалли 1941 çулти государство планĕ çинче чылай чарăнса тăрать, вăл плана ВКП(б) Пĕтĕм Союзри XVIII конференцийĕ ырланă.

— Юлташсем,—тет докладчик, — пирĕн çакна манмалла мар: пирĕн çитĕнÿсем пысăк пулин те, эпир экономика тĕлĕшĕнчен малта пыракан капитализмлă çĕршывсенчен кая юлса пыратпăр, çак кая юлса пынине пĕтерес тесен, урăхла каласан—экономикăллă çак тĕп задачăна пурнăçа кĕртес тесен, хăвăртрах малалла каяс пулать, ĕç тухăçлăхне ÿстермелле, строительство ĕçне укçа-тенкĕ ытларах хывмалла.

Социализмлă промышленноçăн малашнехи çĕкленĕвĕ хамăрăн халиччен усă курман резервсене пĕтĕмĕшпех мобилизациленинчен, халăх хуçалăхĕн пур пайĕсенче те техникăллă культурăна ÿстерсе пынинчен килет.

Халăх хуçалăх аталанăвĕн хăвăртлăхĕсене виççĕмĕш пятилеткăн малтанхи çулĕсемпе танлаштарсан ытларах хăвăртлатма кирлĕ условисене 1940 çулта пурне те туса çитернĕ. Вăл условисем шутне çаксем кĕреççĕ: сакăр сехетлĕ ĕç кунĕ çине тата çичĕ кунлă эрне çине куçни, дисциплинăна çирĕплетни, металлургипе топливăна ÿстерни. Юлашкинчен, çав ÿсĕме тума кирлĕ тепĕр пит те паллă тата ĕçе татса паракан услови—вăл парторганизацисене промышленноçпа транспорт еннелле татăклăнах çаврăни пулса тăрать.

Юлашкинчен Чарыков юлташ конференци йышăннă организациллĕ ыйту çинчен каласа пачĕ. Вăл решенисен пĕлтерĕшĕ пит те пысăк, вăл решенисем республикăри ертсе пыракан работниксене вĕсен партипе халăх умĕнчи ответлăхĕ пит те пысăк пулса тăни çинчен татах тепĕр хут асăрхаттараççĕ.

— Юлташсем,—тет Чарыков юлташ,— парти организацисем промышленноçпа транспорт еннелле çаврăнни кăçал плана вăтам шутпа кăна мар, кашни предприяти, кашни çул тăрăх ăнăçлăн тултарма пулăшмалла, пирĕн çĕршывра кая юлса пыракан заводсем, фабрикăсем, шахтăсем, чугунçулсем пулмалла мар. Ответлăха, организацилĕхе, ĕç культурине ÿстермесен, тунă ĕçсемпе лăпланса ларнине, мăнаçланнине, çитменлĕхсемпе килĕшнине хирĕç кĕрешмесен çакна пурнăçа кĕртме май çук.

«Большевикшăн государство интересĕсем, хăйĕн тăван çĕршывĕн интересĕсем пуринчен те çÿлте пулмалла. Партипе правительство решенийĕсене пурнăçа кĕртес тĕлĕшпе большевик дисциплинăллă пулмалла. Закон вăл— пуришĕн те закон пулса тăрать. Эпир пурте государство тарçисем. Çакăн пек вĕрентет пире Сталин юлташ» (Маленков).

— Большевикла партин Ленинла-Сталинла Центральный Комитечĕ ертсе пынипе, Аслă Сталин ертсе пынипе ВКП(б) XVIII конференцийĕн решенийĕсене пĕтĕмпех пурнăçлăпăр, коммунизм çĕнтерĕвĕшĕн кĕрешессинче çĕнĕ çитĕнÿсем тăвăпăр.

Сывă пултăр тăван тата юратнă Сталин!

Партконференци решенийĕсене пурнăçа кĕртсе пырассишĕн

ТĂВАЙ. Пуçламĕш парторганизаци секретарĕсен тата парторгсен районри канашлăвĕ ВКП(б) райкомĕн секретарĕ Савинов юлташ партин Пĕтĕм Союзри XVIII конференци итогĕсем çинчен туса панă доклада сÿтсе-яврĕ. Савинов юлташ хăйĕн докладĕнче ĕçсыннисене партконференци материалĕсем çинчен тĕплĕн ăнлантарса пама, конференци решенийĕсене пурнăçа кĕртсе пыма тата ĕçсене партконференци решенийĕсем тăрăх урăхлатса çĕнетме кирли çинчен чарăнса тăчĕ.

Тăвай районĕнчи пуçламĕш парторганизацисем партипе правительство лартнă задачăсене вăхăтра пурнăçа кĕртсе пырас тĕлĕшпе çителĕксĕр ĕçленĕ, укçа-тенкĕ пухмалли плана тултарассишĕн кĕрешĕве ертсе пыман.

Уйрăм колхозсенчи пуçламĕш парторганизацисем колхозсене ертсе пырас тĕлĕшпе паха тĕслĕхсем кăтартаççĕ. Ленин ячĕпе тăракан колхозри пуçламĕш парторганизаци пуçарнипе колхозниксемпе колхозницăсем, çавăн пекех коммунистсем хăйсем те агротехникăна вĕренеççĕ, кăçал вăйлă тырпул туса илме хатĕрленеççĕ. Ахальтен мар ĕнтĕ ку колхоз çуракине хатĕрленес енĕпе районра лайăх ĕçлекен колхозсенчен пĕри шутланать.

Мичурин ячĕпе тăракан колхозра парторганизаци ертсе пынипе çуракине тĕплĕн хатĕрленнĕ. Парторганизаци уйрăм коммунистсене поручени парать, поручение мĕнле пурнăçа кĕртсе пынине тĕрĕслет.

Тăвай районĕнче артельсем те сахал мар. Вĕсем, партконференци решенийĕсемпе хавхаланнăскерсем, хăйсен ĕçĕсене лайăхлатма, ĕçсыннисем валли куллен кирлĕ таварсем ытларах кăларма, продукци пахалăхне лайăхлатма тытăнчĕç.

Пуçламĕш парторганизаци секретарĕсен тата парторгсен канашлăвĕ районри ĕçсыннисем хушшинче партконференци решенийĕсене тĕплĕнрех ăнлантарса пама, парторганизацисем тата уйрăм коммунистсем умĕнче тăракан задачăсене, вăрман хатĕрлев планне срокра тултарма, çавнашкалах çуракине кăтартуллăн хатĕрленме кирлине палăртрĕ.

М. Р.

Ĕçри çĕкленÿ

ЕТĔРНЕ. Кăташри «Пионер» колхозри колхозниксем Пĕтĕм Союзри XVIII партконференци материалĕсене вĕренеççĕ. Агитаторсемпе вулавçăсем колхозниксене Маленковпа Вознесенский юлташсен доклачĕсене тата çав докладсем тăрăх конференци йышăннă резолюцисене вуласа параççĕ. Маленковпа Вознесенский юлташсен доклачĕсене вĕреннĕ май, колхозниксем ĕçре çитĕнÿсем туса пыраççĕ. Кунсерен вăрман хатĕрлеме тата турттарма 50—60 колхозник каяççĕ. Комитет секретарĕ С. Пугачев юлташ ертсе пыракан бригада вăрман хатĕрлес плана срокчен тултарчĕ. Колхозниксем государство умĕнчи парăмсене тÿлесе татаççĕ. Колхоз çуракине хатĕрленес ĕçсене вĕçлесе пырать.

Алексеевкăри «Хĕрлĕ Çăлтăр» колхоз çумĕнчи пуçламĕш организацинчи комсомолецсем те партконференци материалĕсене тимлĕн вĕренеççĕ. Маленков юлташ докладне сÿтсе-явнă хыççăн, комсомолец С. Алексеев юлташ 35 кубометр вăрман турттарма обязательство илчĕ. Халĕ вăл илнĕ обязательствăна пурнăçласа пырать. Ытти комсомолецсем те тăрăшса ĕçлеççĕ.

Н. ЦВЕТКОВ.

Маленков юлташ докладне сÿтсе-явнă хыççăн

КАНАШ. Кивĕ-Шелттемри комсомол пуçламĕш организацийĕ партин XVIII конференцинче Маленков юлташ тунă доклада сÿтсе-явнă хыççăн, çуракине хатĕрленес тата выльăх-чĕрлĕхе хĕл каçарас çĕрте колхозра пысăк çитменлĕхсем пуррине палăртнă.

1-мĕш бригадăн (бригадирĕ В. Еврусков) çуракине тухмалли 19 лаша валли 17 сÿсмен, 16 ĕнерчĕк, 11 тилхепе, 11 йĕвен, 3 сÿре кăна пур. Ыттисене тÿрлетмелле е çĕнĕрен тумалла. Пăявсем явтарма тытăнман. 4 лаша акана тухма хатĕр мар. Çавăн пекех 4-мĕш бригадăн та (бригадирĕ Михайлов юлташ) 20 лаша валли 6 йĕвен çеç, вĕсен те чĕлпĕрĕсем çук. Ку бригадăра конюх пулса ĕçлекен Г. Ананьевпа Г. Илларионов юлташсем выльăх апатне питĕ нумай сая яраççĕ.

Çамрăк выльăхсене пăхас ĕç çине те колхоз правленийĕ çăмăллăн пăхнă. Тихасене начарлатса янă. Вĕсене тасатмаççĕ.

Конюхсем пурăнакан пÿртсенче таса мар, урайне вăхăтра çумаççĕ. Ларса тăма пукансем, сĕтелсем, кроватьсем, умывальниксем çук. Хаçат-журнал та çырăнса паман.

Çаксене шута илсе, комсомолецсем конюхсемпе фермăра ĕçлекенсем хушшинче XVIII конференци решенийĕсем çинчен тĕплĕн ăнлантарса пама йышăнчĕç.

Ив. РАДИКОВ.

Конференци материалĕсене ăнлантарса панă

ШАХАСАН. Калиновкăри Калинин ячĕпе тăракан колхоз членĕсем хушшинче XVIII партконференци материалĕсене вĕренес ĕçе аван организациленĕ. Колхозниксен пухăвĕнче, бригадăсенче каларусем ирттернĕ, колхозниксене партин Пĕтĕм Союзри XVIII конференци материалĕсене ăнлантарса панă.

Партин XVIII конференци материалĕсене вĕрени колхозниксен ĕçри хастарлăхне хăпартрĕ. Колхозниксем колхозри çитменлĕхсене хăвăрт пĕтерсе, кăçал пысăк тухăçлă тырпул туса илес тĕлĕшпе социализмлă ăмăртăва анлăн сарса ячĕç. Çак иртнĕ вунă кун хушшинче колхозниксем торф, тислĕк, кĕл, кайăк-кĕшĕк тислĕкĕ чылай пухса хатĕрленĕ.

В. ЯКОВЛЕВ.

Красноармеец-агитаторсем

(N чаçрен килнĕ çыру)

Боецсемпе командирсем партин Пĕтĕм Союзри XVIII конференци материалĕсене пысăк хаваслăхпа вĕренеççĕ.

Маленков, Вознесенский юлташсен доклачĕсене тата конференцин решенийĕсене красноармеецсемпе командирсем политзанятисенче тата харпăр хăй тĕллĕн вĕренеççĕ.

№ чаçре агитаци ĕçне анлăн сарса янă. Красноармеецсене, командирсене участоксем çумне çирĕплетнĕ. Вĕсем кашни кун, занятисем хыççăн, участоксене кайса ăнлантарса параççĕ. Егоров сержант фанер заводĕнчи рабочисемпе 5 хутчен заняти ирттернĕ.

Агитаторсем конференци материалĕсене тĕнчери лару-тăрупа çыхăнтарса каласа параççĕ. Рабочисем агитаторсене ăшă кăмăлпа кĕтсе илеççĕ, татах килме чĕнеççĕ.

Кĕçĕн сержант
С. НИКИФОРОВ.

Хӑшпӗр ӗҫсене тунӑ хыҫҫӑн

Древкомбинатри 3-мӗш цехри рабочисем партин XVIII конференцинче Маленков юлташ тунӑ доклада сӳтсе-явнӑ чух хӑйсен цехӗнче те чылай ҫитменлӗхсем пуррине палӑртрӗҫ. Вӑл ҫитменлӗхсене пытарма ҫук, вӗсем куҫ умӗнчех.

— Оборудованипе, станоксемпе, материалсемпе туллин усӑ кураймастпӑр, простойсем час-часах пулаҫҫӗ.

— Цехра культурлӑх ҫук: ӑҫта пӑхнӑ унта кирлӗ мар детальсем, ҫӳпҫапсем выртаҫҫӗ, агрегатсене, ӗҫ вырӑнӗсене, чӳречесене вӑхӑтра тасатса тӑмаҫҫӗ.

— Материалсемпе, чӗртаварпа тирпейлӗн, перекетлӗн ӗҫлеймеҫҫӗ. Сахал-и усӑ курма май пур детальсенех вутӑ вырӑнне янисем.

Ҫаксем ҫинчен каларӗҫ рабочисем. Ҫавӑнпа пӗрлех вӗсем ҫитменлӗхсене ҫитес вӑхӑтра пӗтерме ыйту лартрӗҫ.

Унтанпа цехра мӗнле улшӑнусем пулчӗҫ-ха?

Ку ыйту пирки цех начальникӗ Кафтанников юлташ ҫапла ответ пачӗ:

— Тасалӑх енчен илсен паллӑ улшӑнусемех пулчӗҫ, темелле. Халӗ пирӗн урайсене, чӳречесене, электролампочкӑсене тӑтӑшах тасатаҫҫӗ, ҫитес вӑхӑтрах кирлӗ мар детальсене урӑх ҫӗре куҫаратпӑр. Ку таринччен эпир пӗчӗк детальсене вутӑ тума янӑ. Малашне ӗнтӗ вӗсемпе усӑ курма пуҫлатпӑр. Ҫавӑн пекех тахҫан бракланӑ детальсене те хаклӑ продукци тунӑ ҫӗрте усӑ куратпӑр, — терӗ Кафтанников юлташ.

Цехра ытти ҫитменлӗхсене пӗтерес тӗлӗшпе те хӑшпӗр ӗҫсем тунӑ. Сӑмахран, материалсене нормативпа параҫҫӗ, мӗнле расходланине контроль тӑваҫҫӗ, уйрӑм участоксене графикпа ӗҫлеттереҫҫӗ.

Политикӑллӑ-массӑллӑ ӗҫе те пӗр чарӑнмасӑр туса пыраҫҫӗ. Агитаторсем час-часах рабочисем хушшинче калаҫусем туса ирттереҫҫӗ, хаҫатсем вуласа параҫҫӗ. Цеха таса тытас ыйтупа уборщицӑсемпе ятарласа канашлу туса ирттернӗ, ҫитес кунсенче тата рабочисен пухӑвӗ пулмалла. Унта материалсемпе перекетлӗн усӑ курасси ҫинчен сӳтсе-явмалла.

Тунӑ ӗҫсем аван, вырӑнлӑ. Анчах ҫапах ӑна ҫителӗклӗ теме ҫук. Мӗншӗн тесен ӗҫе ӑнӑҫлӑн туса пыма чӑрмантаракан тӗслӗхсем цехра халӗ те сахал мар-ха. Ӗҫ вырӑнӗсене кирлӗ пек организацилемен, станоксем хӑшпӗр кун чылаях простой тӑваҫҫӗ.

Ҫитменлӗхсенчен уйрӑмӑнах график йӗркеллӗн пурнӑҫланса пыманнипе палӑртма кирлӗ. Час-часах ҫапла пулать: паян цех плана ирттерсе тултарчӗ пулсан, ыран е виҫмине 60—70 процент кӑна тултарать. Акӑ, хӑшпӗр тӗслӗхсем: февралӗн 25-мӗшӗнче цех плана 45,7 процент, 26-мӗшӗнче — 121,4 процент, 27-мӗшӗнче — 57 процент тата ытти кунсенче те ҫавӑн пекех тултарса ӗҫленӗ.

3-мӗш номерлӗ цех кулленхи графика пӑсса пынӑшӑн, плана йӗркеллӗн тултарса пыманшӑн ытти цехсем те айӑплӑ. Сушильнӑй цех ӑна кирлӗ материалсем вӑхӑтра параймасть (юлашки вӑхӑтра пукан урисем). Халӗ тата шкуркисем ҫителӗксӗр. «Большевик» завод айӑпӗпе пӗр эрне ытла энергисӗр ларнӑ т. ыт. те. Анчах дирекци вӑл ҫитменлӗхсене пӗтерессишӗн сахал тӑрӑшать.

3-мӗш цех коллективӗ партин XVIII конференци решенийӗсене пурнӑҫласа пырса, ҫӗнӗ ҫитӗнӳсем тӑвас шухӑш-кӑмӑлпа ӗҫлет. Цех, ҫавӑн пекех комбинат руководителӗсем рабочисене ӗҫлеме майсем туса памалла.

Ҫӗмӗрле. **(Хамӑр корр.).**

Выльӑх-чӗрлӗх ӗрчетес план ҫителӗксӗр пурнӑҫланса пырать

Чӑваш АССР Совнаркомӗпе ВКП(б) Обкомӗ ҫак кунсенче 1941 ҫулти январь уйӑхӗнче ирттернӗ выльӑх-чӗрлӗх тата кайӑк-кӗшӗксен переписӗн итогӗсем ҫинчен халӑх хуҫалӑх учечӗн управлени начальникӗн Якимов юлташ докладне итлерӗҫ.

Перепис итогӗсем пирӗн республикӑра выльӑх-чӗрлӗх ӗрчетес тӗлӗшпе пысӑк ҫитӗнӳсем тунине кӑтартса параҫҫӗ. 1940 ҫулта майӑракаллӑ шултра выльӑхсен хисепӗ 4,9 процент, сыснасем — 7,1 процент, сурӑхсем — 9,7 процент ӳснӗ. Колхозсенче обществӑллӑ выльӑх-чӗрлӗх ӗрчетесси уйрӑмӑнах лайӑхланса пырать. Колхозсенче майӑракаллӑ шултра выльӑхсем 16,1 процент, сыснасем — 22,3 процент тата сурӑхсем — 27,6 процент ӳснӗ.

Республикӑра выльӑх-чӗрлӗх ӗрчетес ӗҫре ҫитӗнӳсемпе пӗрлех ҫитменлӗхсем те чылай-ха. Лашасен йышне ӳстересси уйрӑмах ҫителӗксӗр пурнӑҫланса пырать.

Выльӑх-чӗрлӗх ӗрчетес тӗлӗшпе Элӗк, Калинински, Хӗрлӗ Чутай тата Сӗнтӗр районӗсем ытла та начар ӗҫлеҫҫӗ. Ҫак районсенче 1940 ҫулти январӗн 1-мӗш тӗлне пулнӑ хисепрен кӑҫалхи январӗн 1-мӗшне выльӑх-чӗрлӗхсен йышӗ чакнӑ.

Хӑшпӗр колхозсенче ҫамрӑк выльӑхсене пӑхса ҫитӗнтерессишӗн кирлӗ пек ӗҫлемеҫҫӗ. Ҫакӑн пирки Элӗк, Чкаловски, Красноармейски, Комсомольски, Ҫӗрпӳ тата Тӑвай районӗсенче ҫамрӑк выльӑхсем вилнисем те пулнӑ.

1939—40 ҫулсенче выльӑхсене чуптарас тӗлӗшпе тӑрӑшса ӗҫлемен пулнӑ. 1939 ҫулта 22.411 кӗсре чуптарса хӑварнӑ. Вӗсенчен 34,5 проценчӗ кӑна хӑмланӑ. 1940 ҫул пуҫланас умӗн 17.755 ӗне тата пушмак пӑрусене чуптарса хӑварнӑ пулсан, 13.198 ӗне ҫеҫ пӑруланӑ. Ҫакӑ вӑл чуптару ӗҫӗ ҫине ҫиелтен пӑхнине тата ҫамрӑк выльӑхсене начар пӑхса усранине кӑтартса парать.

Хӑшпӗр колхозсенче ама выльӑхсене аш-какай тума пусни те пулнӑ. Сӑмахран, Улатӑр районӗнчи «Стахановец» колхозра 9 ӗне, Канаш районӗнчи Тельман ячӗпе тӑракан колхозра 2 ӗне пуснӑ. Ҫав вӑхӑтрах асӑннӑ колхозсенче фермӑсене выльӑхсем илсе ҫитермен пулнӑ.

Ҫӗрӗҫ Халӑх Комиссариачӗ, ӗҫҫынни депутачӗсен район Совечӗсем тата ВКП(б) райкомӗсем выльӑх-чӗрлӗх ӗрчетес тӗлӗшпе ҫителӗксӗр ӗҫленӗ. Вӗсем выльӑх-чӗрлӗхсен тухӑҫне ӳстерес, выльӑх витисем тӑвас, ҫителӗклӗ таран апат-ҫимӗҫ хатӗрлес тӗлӗшпе колхозсене пулӑшса пыман. Ҫавӑн пекех фермӑра ӗҫлекен работниксен тата выльӑх-чӗрлӗх ӗрчетес енӗпе ӗҫлекен специалистсен ӗҫне тӗрӗс организацилемен пулнӑ.

Выльӑх-чӗрлӗхсен переписӗнче ҫак ҫитменлӗхсем тӗплӗн палӑрчӗҫ. Партипе Совет организацийӗсем тата колхоз правленийӗсем перепис хыҫҫӑн палӑрнӑ ҫитменлӗхсене пӗтересси ҫине сахал ҫаврӑнса пӑхнӑ. Фермӑсенче пулмалли выльӑхсене илсе ҫитерес плана тултарман.

Колхозсен иртнӗ ҫулхи декабрь уйӑхӗнче майӑракаллӑ шултра выльӑхсене 2327 пуҫ, сыснасем 1044 пуҫ, сурӑхсем 2299 пуҫ илмелле пулнӑ. Ҫак хисепрен майӑракаллӑ шултра выльӑхсене кӑҫалхи январь уйӑхӗнче те 154 пуҫ кӑна илнӗ. Ҫавӑн пекех сурӑхсем тата сыснасем илмелли плана та тултарман. Ишлей, Куславкка, Кувакино тата Ҫӗмӗрле районӗсенче пӗр пуҫ выльӑх та туянман.

Перепис хыҫҫӑн хӑшпӗр районсенче выльӑх-чӗрлӗхсен йышӗ чакнӑ. Ку хисепе Кувакино, Тӑвай, Куславкка, Октябрьски тата Улатӑр районӗсем кӗреҫҫӗ.

Чӑваш АССР Совнаркомӗпе ВКП(б) Обкомӗ Ҫӗрӗҫ Халӑх Комиссариатне, ӗҫҫынни депутачӗсен район Совечӗсене, ВКП(б) райкомӗсене 1941 ҫулта выльӑх-чӗрлӗх ӗрчетмелли государство планне тултарас тӗлӗшпе кирлӗ пек мерӑсем йышӑнма хушнӑ. Вӗсен выльӑх-чӗрлӗхсене пӑхса, уйрӑмах ҫамрӑк выльӑхсене пӑхса ҫитӗнтерес ӗҫри ҫитменлӗхсене халех пӗтермелле.

Колхозсенче выльӑх-чӗрлӗх ӗрчетес ӗҫре ӗҫлекен колхозниксене выльӑхсен тухӑҫлӑхне ӳстерсе пынӑ тӑрӑх ӗҫкунӗ тӳлемелле тунӑ.

Чӑваш АССР Совнаркомӗпе ВКП(б) Обкомӗ Ҫӗрӗҫ Халӑх Комиссарне Малов юлташа, ӗҫҫынни депутачӗсен район Совечӗсене тата ВКП(б) райкомӗсене кӑҫалхи чуптару кампанине ӑнӑҫлӑн ирттерме хушнӑ. Ҫавӑн пекех вӗсен колхоз правленисем выльӑх-чӗрлӗх ӗрчетес плана мӗнле пурнӑҫласа пынине тӗрӗслесе тӑмалла.

Мартӑн 6—7-мӗшсенче ялхуҫалӑхӗнче малта пыракансен республикӑри канашлӑвӗ пулса иртрӗ. ӲКЕРЧӖК ҪИНЧЕ: канашлу ларӑвӗ.

К. Бабаев фото-ӳкерчӗкӗ.

Пахча-ҫимӗҫсем ытларах туса илессишӗн

(Ҫӗрпӳ районӗнчи „Ӗлӗт" колхоз)

Сакӑр ҫул каярах пирӗн колхозра пахча-ҫимӗҫ енӗпе ӗҫлекен бригада пулман. Пахча-ҫимӗҫ уссине ӑнланса илеймен пулнӑ ун чухне. 1938 ҫулта мана колхоз правленийӗ курса ячӗ. Курсран килсен, 1939 ҫулта, 10 гектар ҫӗр касса пачӗҫ тата бригадӑра ӗҫлеме колхозниксем ҫирӗплетрӗҫ. Калас пулать, вӑл ҫулхине эпир сахал мар пахча-ҫимӗҫсем пухса илтӗмӗр. Анчах та иртнӗ ҫулта пахча-ҫимӗҫ тухӑҫӗ уйрӑмах пысӑк пулчӗ. Вӑтам шутпа илсен, кашни гектартан купӑста 300 центнер, кишӗр 200 центнер, сухан 250 центнер, хӑяр 450 центнер пухса илтӗмӗр. Пӗчӗк участок ҫине сӑнамалла арбуз лартса пӑхрӑмӑр. Лайӑх пиҫсе ҫитрӗ. Ҫапла вара иртнӗ ҫулта пахча-ҫимӗҫсенчен кӑна колхоз 23 пин тенкӗ тупӑш илчӗ.

Калчасене йӑрансем ҫине тухса лартас умӗн парниксенче ӳстермесен хӑшпӗр ҫимӗҫсем пиҫсе ӗлкӗреймеҫҫӗ. Иртнӗ ҫулта эпир 20 парник рамисенче калчасем ӳстертӗмӗр.

Колхоз пахча-ҫимӗҫ бригадинче ӗҫлеме арҫынсем 4 ҫын, хӗрарӑмсем 22 ҫын уйӑрнӑ. 5 лаша тата ӗҫ хатӗрӗсенчен 4 плуг, 4 сӳре тата ыттисем те пур. Пирӗн пахча лаптӑкӗшӗ 17 гектар ытла. Кунта купӑста 2 гектар, хӑяр—2, арбуз—2, помидор—1, кишӗр икӗ гектар ҫурӑ, суханпа выльӑх-кӑшманӗ гектар ҫурӑшар тата махорка 5 гектар ҫине лартса ӳстермелле. Бригадӑри колхозниксене 3 звенона уйӑртӑмӑр.

Пахча-ҫимӗҫ калчисене шӑтарса ӳстерме парник рамисем ҫӗнӗрен 200 штука илсе хатӗрлерӗмӗр тата вӗсем ҫине витме улӑмран матӑсем ҫыхса хатӗрлерӗмӗр. Парниксене вырнаҫтарса лартма иртнӗ кӗркунне котловансем чавса хӑварнӑ.

Ҫӗр участокӗ ӳссе пынӑ май кӑҫал хӑшпӗр вӑрлӑхсем ҫитеймеҫҫӗ-ха. Ҫак кунсенчех арбуз, тутлӑ кӑшман вӑрлӑхӗсене кирлӗ чухлӗ илсе хатӗрлетпӗр.

Пахча-ҫимӗҫсем уйрӑмах ҫемҫе ҫӗр ыйтаҫҫӗ. Парниксем валли кӑна 100 лав лаша тислӗкӗ хатӗрлесе хутӑмӑр. Пахча-ҫимӗҫсем ӳсекен вырӑна, кашни гектар ҫине 30 тоннӑран кая мар лайӑх ҫӗрнӗ тислӗк тата ытти удобренисем тӑкатпӑр.

Кашни гектартан 450 центнер купӑста, 500 центнер хӑяр, 300 центнер арбуз, 20 центнер махорка, 350 центнер кишӗр, 500 центнер выльӑх кӑшманӗ туса илмелле. Ҫакӑн пек задача лартрӑмӑр хамӑр умма. Агротехникӑллӑ ӗҫсене тӗрӗс туса пыни ӗмӗтленнине пурнӑҫа кӗртме май парать.

С. ТИТОВ,
Пахча-ҫимӗҫ бригадин бригадирӗ.

Выставкӑра пулма тивӗҫлисене пурне те кандидата тӑратмалла

Главвыставком кӑтартса панӑ тӑрӑх, 1941 ҫулти Пӗтӗм Союзри ялхуҫалӑх выставкинче пулма кандидатсене мартӑн 15-мӗшӗччен тӑратма ирӗк панӑ.

Чӑваш АССР Совнаркомӗ ӗҫҫынни депутачӗсен районсенчи Совечӗсене выставка участникӗ пулма кандидатсене пилӗк кун хушшинче тӑратма хушнӑ. Вӗсен выставкӑра пулма тивӗҫлӗ ҫынсене пурне те кандидата тӑратмалла.

Решенисем йышӑнаҫҫӗ, анчах пурнӑҫа кӗртмеҫҫӗ

ҪӖРПӲ. **(Хамӑр корр.).** Иртнӗ ҫулти декабрь уйӑхӗнчеппе район Совет исполкомӗн кашни ларӑвӗнчех ҫуракине хатӗрленесси мӗнле пыни ҫинчен ялсовет исполкомӗсен тата колхоз правлени председателӗсен доклачӗсене итлеҫҫӗ. Ҫакӑн пек йӗрке кунта: ларура малта пыракан колхозсем ҫинчен мар, юлса пыракан колхозсем ҫинчен сӳтсе-яваҫҫӗ те, решенисем йышӑнса «обязать», «указать», «потребовать» туса хӑвараҫҫӗ. Начар ӗҫлекен колхозсене мала кӑларас тӗлӗшпе ҫине тӑрса ӗҫлеме тытӑннӑ, теме пулать.

Районри руководительсем Иккӗмӗш Вӑрманкасси ялсоветӗнчи «Социалистический путь» колхоз начар ӗҫлени ҫинчен лайӑх пӗлеҫҫӗ. Иртнӗ ҫулти ялхуҫалӑх ӗҫӗсене ҫак вӑхӑта ҫитсе те вӗҫлесе ҫитереймен. Колхоз председателӗ Трофимов юлташ каланӑ тӑрӑх, иккӗмӗш бригадӑн ҫапмалли вика татах 4 урапа юлнӑ.

Ҫиелтен пӑхсан, районри организацисем ку колхоз тӗлӗшпе нимӗн те тумаҫҫӗ, теме ҫук. Район Совет исполкомӗ январӗн 10-мӗшӗнче ҫуракине хатӗрленесси мӗнле пыни ҫинчен колхоз председателӗ Трофимов тата ял Совет исполком председателӗ Михайлов юлташсен доклачӗсене итленӗ.

Ӗҫ ытла та начар пынине палӑртса, ҫуракине январӗн 15-мӗшне пӗтӗмпех хатӗрленсе ҫитме хушса хӑварнӑ. «Райҫӗрӗҫ пайӗн заведующине Федоров юлташа «Социалистический путь» колхоза ҫуракине хатӗрленес тата хӗллехи агротехникӑллӑ ӗҫсене пурнӑҫа кӗртме пулӑшма пӗр агронома нумай вӑхӑтлӑха командировкӑна яма хушас. Участокри агронома Павлов юлташа «Социалистический путь» колхоза ҫуракине хатӗрленес ӗҫре ытларах пулӑшма хушас». Унтан тата «Ҫак решенине пурнӑҫа кӗртни ҫинчен январӗн 27-мӗшӗнче исполкомра итлес», — тесе решени йышӑннӑ.

Нимӗн каламалли те ҫук, лайӑх решени. Анчах та вӑл решени пурнӑҫа кӗрсе пырать-и-ха? Райҫӗрӗҫ пайӗнчен ҫак колхоза «нумай вӑхӑтлӑха» мар, кӗске вӑхӑтлӑха та пулин агроном пырса курман. Участокри агроном Павлов юлташ та «Социалистический путь» колхозра сайра-хутра кӑна пулнӑ. Район Совечӗн исполкомӗ, хӑйӗн решенийӗ пурнӑҫа мӗнле кӗнине январӗн 27-мӗшӗнче тӗрӗслеме пулнӑскер, паян куна ҫитсе те тӗрӗслемест. Колхоз ҫав-ҫавах ҫуракине начар хатӗрленет. Паян куна ҫитсе те ялхуҫалӑх машинисене юсама тытӑнман. Удобренисем хатӗрлесси тата уя илсе кӑларасси ҫителӗксӗр пырать. Минераллӑ удобрени пӗр центнер та кӳрсе килмен. «Кӗл 7 центнер пухрӑмӑр», — тет колхоз председателӗ Трофимов юлташ. Мӗн чухлӗ пухнине ҫирӗплетсе калама ҫук, анчах ҫакӑ паллӑ: силос шӑтӑкӗ пулнӑ вырӑна кӗл пырса тӑкканӑ, вӑл юрпа хуплӑнса кайнӑ. 38 лашана кӳлме 24 урапа ҫеҫ. Хӑмӑт-ӗнерчӗк таврашсем юсавлӑ мар. Вӑрлӑх пахалӑхне тӗрӗслеме пайн кунпа ҫитсе те лабораторине леҫсе паман. Колхозниксем агротехникӑна вӗренмеҫҫӗ.

Исполком Патӑръел ялсоветӗнчи «Богатырь», Тивӗш ялсоветӗнчи «Ҫӗнӗ пурнӑҫ» тата ытти колхозсем ҫуракине хатӗрленсе пыни ҫинчен доклачӗсем итленӗ. Анчах та доклад итленӗ колхозсенче пурпӗрех улшӑну ҫук. «Богатырь» колхозра 140 гектар ҫинче юр тытмалла пулнӑ, 100 гектар ытларах кӑна тытнӑ. Кӗл 33 центнер вырӑнне 2 центнер пухнӑ, минераллӑ удобрени 330 центнер вырӑнне 146 центнер ҫеҫ кӳрсе килнӗ т. ыт. те.

Тепӗр тӗслӗх илсе пӑхӑпӑр. Район Совет исполкомӗн декабрӗн 11-мӗшӗнче пулнӑ ларӑвӗнче трактор будкисене юсас тата ҫӗнӗ будкӑсем тӑвас ыйтӑва сӳтсе-явса, ҫакӑн пек решени йышӑнаҫҫӗ: «Райҫӗрӗҫ пайӗн заведующине Федоров, МТС директорне Ельмаков юлташсене тата колхоз председателӗсене будкӑсене ремонт тӑвассине февралӗн 1-мӗшне, ҫӗнӗрен тӑвассине мартӑн 1-мӗшне пурнӑҫа кӗртме хушас». Ҫак решенине те пурнӑҫа кӗртсе ҫитермен. Ҫӗнӗ будкӑсем тума тытӑнман та, 9 будка вырӑнне 6 будка ҫеҫ юсанӑ.

«Решенишӗн кӑна йышӑннӑ решенисене» татах та илсе кӑтартма пулать. Ҫуракине хатӗрленес ӗҫе тивӗҫлипе ертсе пымаҫҫӗ. Вӑрлӑх пахалӑхне январӗн 15-мӗшне пӗрремӗш хут тӗрӗслесе пӗтермелле пулнӑ. Паян куна илсен 113 колхозран 13 колхоз хӑйсен вӑрлӑхӗсене тӗрӗслеттерме вӑрлӑх лабораторине илсе пыман. Хӑшпӗр колхоз руководителӗсем хӑйсене хӑйсем улталама пӑхаҫҫӗ. Пӗрремӗш Вӑрманкасси ялсоветӗнчи «Красный пахарь» колхозра вӑрлӑхсене сортламан пулнӑ. Апла пулин те сортласа пӗтертӗмӗр тесе, тӗрӗслеттермелӗх кӑна тасатса районри вӑрлӑх лабораторине илсе пынӑ. Иккӗмӗш Вӑрманкасси ялсоветӗнчи «Ҫӗнӗ вӑй» колхозра пӗтӗм вӑрлӑха тепӗр хут сортлаттармалла тунӑ, мӗншӗн тесен пӗр тӗрлӗ вӑрлӑх та кондицине ларман.

Чурачӑк ялсоветӗнчи Молотов ячӗпе тӑракан колхозӑн лартма 108 центнер, «Звезда» колхозӑн 100 центнер ҫӗрулми кирлӗ. Анчах та вӗсен ҫӗрулми вӑрлӑхӗ ҫук. «13 лет Октября» колхозӑн 90 центнер, «Большевик» колхозӑн 170 центнер, «Моряк» колхозӑн 50 центнер ҫӗрулми ҫитмест. Пур колхозсен те мар кантӑрвӑрри, клевер вӑррисем пур. Колхозсем хушшинче вӑрлӑх улӑштарса илес ӗҫе организацилемен.

Т. МАЙОРОВ.

Хӑйӗн опычӗсемпе ӗҫлеме вӗрентет

ИШЛЕЙ. Ярабайкасси колхозӗнче М. С. Степанов чи ватӑ колхозниксенчен пӗри пулса тӑрать. Вӑл ватӑ пулин те колхозра тӑрӑшса ӗҫлет.

Колхозра ферма организациленӗ хыҫҫӑн Степанов юлташа фермӑра ӗҫлеме ячӗҫ. Фермӑра вӑл паянхи кунччченех ӗҫлет. Малтанхи 8 ҫул хушшинче фермӑри сыспасене пӑхаканӗ пулса ӗҫлерӗ. Вӑл ҫурӑлама вӑхӑт ҫитнӗ сыснасене уйрӑмах лайӑх пӑхнӑ, таса тата ӑшӑ пӳлӗмре усранӑ.

Ҫурӑлама вӑхӑт ҫитнӗ сыснасем пур чухне Степанов фермӑран тухма та пӗлмен. Вӗсене яланах асӑрхаса тӑнӑ. Сысна ҫурисене пурне те пӑхса ҫитӗнтернӗ. Вӑл пӑхакан пӗр ама сысна ҫулталӑкра икӗ хутчен ҫурӑланӑ. Ҫапла вара пӗр амаран малтанхи хут 17 ҫурӑ, иккӗмӗшӗнче 14 ҫурӑ илнӗ.

Фермӑра тӑрӑшса ӗҫленӗшӗн, сыснасен йышне ӳстерсе пынӑшӑн Степанов юлташа «Знак Почета» орденӗ парса наградӑланӑ. Ҫак хисеплӗ награда ӑна татах та лайӑхрах ӗҫлесе пыма хавхалантарчӗ.

Юлашки вӑхӑтра вӑл фермӑра сторожра ӗҫлет пулин те сыснасене мӗнле пӑхнине сӑнаса тӑрать. Ферма работникӗсене хӑйӗн опычӗсемпе ӗҫлеме вӗрентет, вӗсене канашсем парса пулӑшать.

А. БАШКИРОВ.

Хаҫат-журналсенчи орфографи йӑнӑшӗсем

Чӑвашла тӗрӗс ҫырма вӗрентес тӗлӗшпе халь пирӗн чӑваш чӗлхи грамматики кӗнекисемсӗр пуҫне Правительство ҫирӗплетнӗ орфографи правилисем пур, ҫав правилӑсем тӑрӑх ҫырса пичетлесе кӑларнӑ орфографи словарӗ пур, унтан орфографи, пунктуаци тата терминологи комиссийӗ терминсем тӗлӗшпе йышӑннӑ хӑшпӗр принципсем пур, ҫав принципсем тӑрӑх ҫырса пичетлесе кӑларнӑ терминологи словарӗ пур.

Тӗрӗс ӗнтӗ, орфографи правилисенче хӑшпӗр правилӑсен формулировкисем уҫӑмлах тухман, словарьсенче те йӑнӑшсем тӗл пулкалаҫҫӗ. Анчах, апла пулсан та, орфографи словарӗ те, терминологи словарӗ те практикӑра усӑ курма тивӗҫлӗ пособисем пулса тӑраҫҫӗ.

Наукӑпа тӗпчев Институчӗ кӑҫал пирӗн республикӑри хаҫат-журналсенче орфографи правилисене тата орфографи словарӗпе терминологи словарӗ панӑ кӑтартусене мӗнле пурнӑҫласа пынине тӗрӗслерӗ. Ҫакӑ палӑрчӗ: уйрӑм правилӑсене пӑхӑнманни е ҫирӗп тытса пыманни, пӗр сӑмахах тӗрлӗ хаҫатра тӗрлӗ (е пӗр хаҫатрах та тӗрлӗ ҫӗрте тӗрлӗ) ҫырасси йӑлтах пӗтмен-ха; йӑнӑшсем пуринчен ытла вырӑс чӗлхи урлӑ кӗнӗ ҫӗнӗ сӑмахсене ҫырас тӗлӗшпе пулаҫҫӗ.

ОРФОГРАФИ ЙӐНӐШӖСЕМ. Хаҫат-журналсенче хальхи вӑхӑтра ҫакӑн пек йӑнӑшсем ытларах тӗл пулаҫҫӗ.

3-мӗш сӑпатра И е ЙӖ аффикспа тӑракан япала ячӗсене тӗрӗс ҫырманни. Кунта ҫакӑн пек тӗслӗхсем пур.

Ят падежӗнче И сасӑпа пӗтекен япала ячӗсене 3-мӗш сӑпатра 3-мӗш сӑпатӑн камӑнлӑх аффиксӗсӗр ҫырни: ревизи комисси, партин 18-мӗш конференци, комсомол организацисем тесе ҫыраҫҫӗ хӑшпӗр хаҫатра: комисси, конференци тата ҫавӑн пек ытти сӑмахсен юлашки И сассине 3-мӗш сӑпат аффиксӗ вырӑнне шутлаҫҫӗ курӑнать. Ку тӗрӗс мар: И унта аффикс мар, вӑл юлашки сасси. Орфографи правилисенче каланӑ: И сасӑпа пӗтекен япала ячӗ ҫумне 3-мӗш сӑпатра камӑнлӑх аффиксӗ ЙӖ хутшӑнать, тенӗ. Ҫавӑнпа ревизи комиссийӗ, партин XVIII конференцийӗ, комсомол организацийӗсем тесе ҫырас пулать.

3-мӗш сӑпатра пӗр камӑнлӑх аффиксӗ вырӑнне (И вырӑнне) икӗ камӑнлӑх аффиксӗ (И тата ЙӖ) ҫырни: ҫар службийӗ, хӑйӗн йӗркийӗпе, пахча-ҫимӗҫ бригадийӗ тесе ҫыраҫҫӗ хӑшӗсем. Капла ҫырни йӑнӑш; 3-мӗш сӑпат аффиксне иккӗ ҫырма кунта нимӗнле сӑлтав та ҫук, пӗр аффикс ҫеҫ (И ҫеҫ) ҫырас пулать: службы, йӗркипе, бригади. «Ҫӑраҫҫи» пек хутлӑ сӑмах умӗн, е «пахча-ҫимӗҫ бригади» йышши сочетани умӗн камӑн е мӗнӗн иккенне кӑтартакан сӑмах (определени) тӑрать пулсан ҫеҫ хӑш чухне икӗ камӑнлӑх аффиксӗ ҫырма юрать: хӑйӗн ҫӑраҫҫийӗ, колхозӑн пахча-ҫимӗҫ бригадийӗ.

3-мӗш сӑпатра И аффикс вырӑнне Ӗ аффикс ҫырни: машинисене, республикин, фабрикинчи тесе ҫырас вырӑнне хӑшӗсем машинӗсене, республикӗн, фабрикӗнчи тесе ҫыраҫҫӗ, отраҫлӗсене, плугӗсене, продукчӗсене тесе ҫырас вырӑнне отраҫлисене, плугисене, продуктисене тесе ҫыраҫҫӗ. Правилӑна астутаратпӑр: сӑмах **а, е, ӑ, ӗ** сасӑсенчен пӗринпе пӗтет пулсан, 3-мӗш сӑпатра И аффикс ҫырмалла, хупӑ сасӑпа тата **у, ӳ** сасӑпа пӗтет пулсан **ӗ** аффикс ҫырмалла.

3-мӗш сӑпатӑн камӑнлӑх аффиксне вырӑнсӑр ҫырни: Советски райкомӗ, Екатеринославски кӗпӗрнинче, Канашри ҫӗвӗ ҫӗлекен мастерскойӗнче тесе ҫыраҫҫӗ. Тӗрӗс мар, мӗншӗн тесен кунта япала ячӗ умӗнче камӑнлӑх падежӗнче тӑракан япала ячӗ ҫук, ҫавӑнпа япала ятне камӑнлӑх аффиксӗпе ҫырма сӑлтав ҫук. Советски райком, Екатеринославски кӗпӗрнере (тӗрӗсрех: Екатеринослав кӗпӗрнинче), Канашри ҫӗвӗ ҫӗлекен мастерскойра тесе ҫырмалла.

Сӑмахӑн улшӑнман пайӗн юлашки сыпӑкӗнче ударенисӗр а, е, о сасӑсене тӗрӗс ҫырманни. Орфографи правилисем тӑрӑх, пуҫламӑш формӑра **а, е, о,** сасӑсемпе пӗтекен сӑмахсене пӗр улӑштармасӑр ҫырмалла, ытти падежсемпе формӑсенче вара **а, е, о** вырӑнне **ӑ, ӗ** ҫырмалла. Ҫавӑнпа, хӑшпӗр хаҫатри пек, 1) учительницӑ, агротехникӑ, бригадӑ, тоннӑ, 2) педучилищери, Калининори, колхозницасем тесе ҫырни йӑнӑш. Ҫырмалла: 1) учительница, агротехника, бригада, тонна, 2) педучилищӗри, Калининӑри, колхозницӑсем. Орфографи правилисем тӑрӑх, хупӑ сасӑпа пӗтекен сӑмахсенче юлашки сыпӑкра нихӑҫан та **а, е, о** вырӑнне **ӑ, ӗ** ҫырмалла мар. Ҫавӑнпа квартӑл, климӑт, номӗр тесе ҫырни йӑнӑш пулать, квартал, климат, номер тесе ҫырас пулать.

Ӑ сасӑпа пӗтекен сӑмаха пару падежӗнче тӗрӗс ҫырманни: тырӑна, пулӑна, суйлавҫӑна, вӑрҫӑна тесе ҫыраҫҫӗ. Орфографи правилисем тӑрӑх, **ӑ** сасӑпа пӗтекен чӑваш сӑмахӗсене пару падежӗнче **на** аффикспа мар, **а** аффикспа ҫырмалла: тырра, пулла, суйлавҫа вӑрҫа.

Ытти йышши йӑнӑшсенчен ҫаксене кӑтартар: пиллӗк ҫул тесе ҫыраҫҫӗ хӑшӗ, пилӗк ҫул тесе ҫырмалла (хисеп ячӗсене определени шутӗнче тӑнӑ чухне пӗр хупӑ сасӑпа ҫыраҫҫӗ); тенкӗллӗх, хӑюллӑх мар, тенкӗлӗх, хӑюлӑх ҫырмалла (сӑмах хӑй Л-па пӗтнӗ чухне анчах **лӑх** аффикс хутшӑнсан икӗ **л** пулса тӑрать); Шӑхазан, Кӑлган мар, Шӑхасан, Кӑлкан ҫырмалла (чӑвашла формӑпа ҫырнӑ чухне янӑракан хупӑ саспаллисемпе ҫырмаҫҫӗ).

ВЫРӐСЛА ПАЛЛӐ ЯЧӖСЕНЕ (ЧӐВАШЛА КУҪАРМАННИСЕНЕ) ҪЫРАССИ. Ку тӗлӗшпе пӑтрашу пысӑк. Пӗр паллӑ ятнех пӗрисем камӑнлӑх падеж формипе ҫыраҫҫӗ (социализм ҫӗршывӗ) теприсем **лӑ** аффикспа (социализмлӑ ҫӗршыв), виҫҫӗмӗшӗсем **ла** аффикспа (социализмла ҫӗршыв), тӑваттӑмӗшӗсем вырӑсла формӑпах ҫыраҫҫӗ, вӗҫне анчах улӑштараҫҫӗ.

Мӗнле йышши паллӑ ячӗсене (чӑвашла куҫарманнисене) мӗнле ҫырсан авантарах та тӗрӗсех пуласси пӗлмешкӗн эпир ҫапла тӑватпӑр. «Социалистическая» тени пирӗн чӑвашла: социализм (ҫӗршывӗ), социализмлӑ, социализмла пулса тӑчӗ, пур форма та япала ятӗнчен пулчӗ. Ҫавӑнпа чи малтан ҫакна сӑнатпӑр: вырӑсла паллӑ ячӗ мӗнле сӑмахран пулса кайнӑ—ҫавна вырӑс чӗлхинче хальхи вӑхӑтра уйрӑм, япала ячӗ шучӗпе калаҫҫӗ-и, ҫук-и. **Каламаҫҫӗ** пулсан, вырӑсла паллӑ ятне вырӑсла формӑпах ҫырмалла, вӗҫне анчах улӑштармалла: Н суффикслине вӗҫне **ай** ҫырмалла, **ск** суффикслинне **и** ҫырмалла (Красноармейский район тесе ҫырни тӗрӗс мар, мӗншӗн тесессӗн **ий** вӑл род аффиксӗ, чӑваш ҫырӑвӗнче эпир родсене палӑртмастпӑр). «Легальный» паллӑ ятне «легальнӑй» ҫырмалла, мӗншӗн тесессӗн вырӑс чӗлхинче «легаль» сӑмах та, «лег» япала ячӗ те ҫук. «Индустриальный» тенине «индустриальнӑй» ҫырмалла мар, мӗншӗн тесессӗн вырӑс чӗлхинче «индустрия» япала ячӗ пур, чӑвашла паллӑ ятне ҫав япала ятӗнчен тума май пур. Ҫапла ӗнтӗ, ҫакӑн пек ҫырма йышӑннӑ: легальнӑй, актуальнӑй, античнӑй, реальнӑй т. ыт. те.

Малалла. Паллӑ ячӗ мӗнле япала ятӗнчен пулнӑ — ҫавна уйрӑм, япала ячӗ шучӗпе **калаҫҫӗ** пулсан, анчах та паллӑ ячӗн пӗлтерӗшӗ ҫав япала ячӗн пӗлтерӗшӗнчен нумай уйӑрӑлса кайнӑ пулсан, ҫавӑнпа вара ҫав япала ятӗнчен тунӑ чӑвашла паллӑ ячӗн пӗлтерӗшӗ вырӑсла паллӑ ячӗн пӗлтерӗшӗпе пӗрле килмест пулсан, — вырӑсла паллӑ ятне малта кӑтартнӑ вырӑсла формӑпах ҫырмалла. Сӑмахран, «объективный» паллӑ ятӗнчи «объектив» сӑмах та, «объект» сӑмах та вырӑс чӗлхинче пур, анчах вӗсен пӗлтерӗшӗсем урӑхла: ҫавӑнпа чӑвашла паллӑ ятне «объект» сӑмахран та, «объектив» сӑмахран та тумастпӑр, «объективнӑй» ҫыратпӑр. Ҫак паллӑ тӑрӑх ӗнтӗ ҫапла ҫырма йышӑннӑ: абсолютнӑй, дифференциальнӑй, искусственнӑй, патриархальнӑй т. ыт. те.

Ытти паллӑ ячӗсене чӑвашла (анчах куҫармасӑр) ҫырас ҫӗрте эпир ҫакӑн пек сыхӑнусем пулма пултарнине куратпӑр: 1) предмет определяемого **принадлежит** предмету определения; 2) предмет определяемого **имеет** предмет определения, **обладает** им **в целом;** 3) предмет определяемого не принадлежит, а только **относится** к предмету определения **в целом;** 4) предмет определяемого относится к части, или стороне, или характеру, или деятельности, или объекту предмета определения, или связан с указанной стороной, или характером, или обладает ими (частичное обладание).

Ӗнтӗ пӑхатпӑр: «советская власть» тени вӑл советпа влаҫӑн мӗнле сыхӑнӑвне пӗлтерет-ха: совет влаҫӑн пулнине-и, власть советӑн пулнине-и, е ытти сыхӑнӑва-и. Куратпӑр: «советская» паллӑ ячӗ кунта власть советӑн пулнине, 1-мӗш йышши сыхӑнӑва пӗлтерет. Ҫакӑн пек паллӑ ячӗсене, пушшех те вырӑсла та камӑнлӑх падеж формипе (иккӗмӗш вырӑна лартса) калама май пуррисене, чӑвашла пӗр иккӗленмесӗр камӑнлӑх падеж формипе (падеж аффиксӗсӗр е аффикспа) ҫырма йышӑннӑ: советская власть — власть советов — совет влаҫӗ, классовая борьба — борьба классов—класс кӗрешӗвӗ, социалистическое строительство — строительство социализма — социализм строительстви, коммунистическая партия — партия коммунистов — коммунистсен партийӗ т. ыт. те.

2-мӗш йышши сыхӑнӑва пӗлтерекеннисене, определяемое япалин определени япали пуррине кӑтартаканнисене, пӗр иккӗленмесӗр **лӑ, лӗ** аффикспа ҫырма йышӑннӑ: автономная республика — автономиллӗ республика, многонациональное государство — нумай нациллӗ гасударство т. ыт. те. Ку ушкӑна тата иккӗмӗш япала пӗрремӗшӗ ҫинче йӗркелесе тӑнине кӑтартакан паллӑ ячӗсем кӗреҫҫӗ: демократический централизм—демократиллӗ централизм; принципиальная борьба — принциплӑ кӗрешӳ т. ыт. те.

3-мӗш йышши сыхӑнӑва пӗлтерекен паллӑ ячӗсене камӑнлӑх падежӗн аффикссӑр формипе ҫырма йышӑннӑ: экономическая политика — экономика политики, национальный вопрос — наци ыйтӑвӗ, агитационная работа — агитаци ӗҫӗ, производственная бригада — производство бригади, ревизионная комиссия — ревизи комиссийӗ, контрольная комиссия — контроль комиссийӗ, Московская область—Мускав облаҫӗ, Советский Союз—Совет Союзӗ т. ыт. те. Вырӑна анчах кӑтартакан паллӑ ячӗсене **ри, ти** аффикссемпе ҫыраҫҫӗ: Московские театры—Мускаври театрсем, анчах вырӑнпа пӗрле йӗрпӗр ытти паллӑ та кӑтартаканнисене камӑнлӑх падеж формипех ҫыраҫҫӗ: Урал тӑвӗсем, Сибирь тайги т. ыт. те.

4-мӗш йышши сыхӑнӑва пӗлтерекен паллӑ ячӗсене ЛА(ЛЕ) аффикспа ҫырма йышӑннӑ: большевистский колхоз — большевикла колхоз, стахановское движение—стахановла движени, физическое явление — физикӑлла явлени, социалистическое соревнование — социализмла ӑмӑрту, революционная ситуация — революциллӗ ситуаци т. ыт. те.

Хӑшӗ ҫапла калаҫҫӗ: «экономика политики» тени вӑл тӗрӗсрех, анчах та «ҫӗнӗ экономика политики» теме май килмест вара, мӗншӗн тесессӗн апла «ҫӗнӗ экономика» пулса тухать, «иккӗмӗш империализм вӑрҫи» тесессӗн «иккӗмӗш империализм» пур пек пулса тӑрать, теҫҫӗ. Кун пирки ҫапла каламалла: чӑваш чӗлхинче, тюрк чӗлхисенчи пекех, «экономика политики» йышши сочетание уйрӑм калаҫҫӗ пулсан, вӑл термин е ят (названи) пулса тӑнӑ пулсан, ун умӗнче тӑракан определени пӗрремӗш сӑмахпа мар, иккӗмӗш сӑмахпа (тӗрӗсрех каласан, пӗтӗм сочетанипе) сыхӑнса тӑрать. Илер икӗ тӗслӗх:

ҫӗнӗ **шкул ҫурчӗ**
ҫӗнӗ ҫын тутӑрӗ.

Малтанхи тӗслӗхре «ҫӗнӗ» сӑмах «шкул» сӑмахпа мар, «ҫурт» сӑмахпа (тӗрӗсрех: «шкул ҫурчӗ» сочетанипе) сыхӑнса тӑрать, мӗншӗн тесессӗн пирӗн чӗлхере «шкул ҫурчӗ» тени уйрӑм ят (названи) пулса тӑнӑ, «ҫӗнӗ шкул» тени ун пек пулса тӑман. «Шкулӑн» тесессӗн анчах унта «ҫӗнӗ» сӑмах пӗрремӗш сӑмахпа сыхӑнма пултарать. Иккӗмӗш тӗслӗхре, акӑ, «сын тутӑрӗ» тени пирӗн ят пулса тӑман, апла ятлӑ тутӑр ҫук пирӗн, ҫавӑнпа «ҫӗнӗ» сӑмах «ҫын» сӑмахпа сыхӑнать.

Камӑнлӑх падеж формипе ҫырма йышӑннӑ паллӑ ячӗсен хӑшпӗр ушкӑнӗсене те хӑш чухне, сӑмах майлашӑвне кура е паллӑ ячӗн урӑхларах пӗлтерӗшне палӑртас тесе, **ла** е **лӑ** аффикспа ҫырма тивет, анчах та кунта ҫакна хытӑ астӑвас пулать: определени япалин калӑпӑшӗ определяемое япалин калӑпӑшӗнчен пысӑк пулсан, **лӑ** аффикспа ҫырма юрамасть (социализмлӑ ҫӗршыв тесе ҫырма, паллах, юрать, анчах та государствӑллӑ учреждени, партиллӗ аппарат тесе ҫырни орфографи правилисене хирӗҫ пырать).

А. ИВАНОВ.
Наукӑпа тӗпчев Институчӗн научнӑй сотрудникӗ.

Англин конвойпа çÿрекен карапĕсем çинчи сывлăш заграждени-йĕн баллонĕ тата «Люис» пулемет.

ТАСС фото-ÿкерчĕкĕ.

Çу промышленноçĕн ĕçне лайăхлатассишĕн

Партин Пĕтĕм Союзри XVIII конференцийĕнче промышленность тата транспорт пирки кăтартса панă çитменлĕхсем, çавăн пекех малашнехи задачăсем Чăваш республикинчи çу промышленноçне те тивеççĕ. Партконференцин решенийĕсем çу тăвакан промышленноçри работниксемшĕн большевикла программа пулса тăраççĕ.

Чăваш республикинчи çу тăвакан промышленность 1940 çулти плана 115 процент тултарнă пулсан, уйрăм продукцисем кăлармалли плансене тултарайман. Акă, çу тумалли плана 96 процент, сыр — 73,5 процент, казеин туса кăлармалли плана 47 процент ытларах кăна тултарнă. Çапла, çу тăвакан промышленность хăйĕн 1940 çулти планне тултарнă пулсан та, лайăх ĕçленĕ теме çук. Эпир, çу промышленноçĕнчи работниксем, начар ĕçленине çакăнпа ăнлантарса пама пулать. Эпир хатĕрлев ĕçне кирлĕ пек организацилемен, сĕт-çу тăратмалли плана тултарман. Пирĕн заводсен хăшпĕр руководителĕсем иртнĕ çулта—Уполнаркомзаг аппарачĕн сĕт хатĕрлемелле, эпир çу тăвакансем, тесе шутланă.

Çу промышленноçĕнчи работниксем 1940 çулта уйрăм продукцисем туса кăларас ĕç çине кирлĕ пек çавăрăнса пăхман. Хăшпĕр заводсем сыр туса кăларма май уйăхĕнче, уйрăм заводсем унтан та каярах — июнь уйăхĕнче тин тытăннă.

Учетпа отчет ĕçĕнче тĕрлĕрен çитменлĕхсем пулнă, кашни работникăн ĕçне контроль туса пыни пулман. Сĕт паракансемпе вăхăтра расчет туман. Паллах, çак сăлтавсем çу тăвакан промышленноçа чылаях чăрмантарнă.

Çак çитменлĕхсене пĕтерме, çу промышленноçне лайăх ĕçлекен тума пирĕн условисем çителĕклĕ. Партин Пĕтĕм Союзри XVIII конференцийĕ промышленность ĕçĕсене лайăхлатма пысăк вăй пачĕ. Иртнĕ çулта 369 пин тенкĕ тупăш илнĕ, директор фондĕнче 300 пин тенкĕ ытларах шутланать. Çапла вара финанс хуçалăхĕ йĕркеленсе пырать темелле.

Чăваш АССР çу промышленноçĕнчи работниксем кăçал Тутар, Мордва, Мари тата Удмурт республикисемпе ăмăртса ĕçлеççĕ. Эпир хамăр çине татăклă обязательствăсем илнĕ: пĕтĕм продукци туса кăлармалли çулталăк планне Октябрь уявĕ тĕлне — ноябрĕн 7-мĕшне тултармалла.

Пирĕн кăçал хăймине пуçтарса илнĕ сĕтпе, пахтăпа, тăпăрч шывĕпе туллин усă курмалла. Кăçалччен çаксемпе питех усă курман. Брынза, сыр, тăпăрчран колбаси, кефир, простокваша, шоколадлă сĕт, чăваш чăхăчĕ ытларах туса кăларатпăр. Кăçалччен тăпăрч шывĕпе пачах усă курман темелле. Кăçал вара унпа квас, сăра, сĕт кĕселĕ тунă çĕрте усă куратпăр. Тăпăрч шывĕ çыншăн питĕ усăллă: ун çинче 4,7 процент таран сахăр, белок, минеральнăй тăвар, пĕр сăмахпа каласан, шывра çук япаласем чылай. Çавăнпа тăпăрч шывĕнчен тунă квас е сăра этеме сывлăх енчен питĕ усăллă пулать. Тăпăрч шывĕпех 250 пуçран сахал мар сысна самăртма шутлатпăр.

Чылай вырăнсенче çĕнĕ заводсем лартма палăртнă. Пĕрремĕш кварталта Канашра, Калининăра, Ишлейра, Красноармейскра, Шăмăршăра тата Сĕнтĕрвăрринче çĕнĕ заводсем ĕçлеме пуçлаççĕ. Иккĕмĕш кварталта Хĕрлĕ Чутайра сыр туса кăларакан пысăк завод, Комсомольскра çу завочĕ тума тытăнатпăр.

Çу промышленноçĕ аван ĕçлетĕр тесен колхозсен, колхозниксен, единоличниксен кăтартнă срокра сĕт памалла. Çак ĕçе контроль туса тăрассине вăйлатмалла. Колхозсен кунсеренех сĕт парса тăмалла. Сĕт тата çу промышленноçĕнчи работниксен çĕрĕç оргăнĕсемпе пĕрле ĕнесенчен сĕт суса илессине ÿстерес, фермăсенчи ĕçсене лайăх йĕркелес тата сĕт çинчи çу хисепне ÿстерес тĕлĕшпе çине тăрса ĕçлемелле. Калас пулать, ку вăхăтчен пирĕн работниксем çак ыйтупа пачах ĕçлемен тесен те тĕрĕс пулать.

Сĕт çинчи çу хисепне ÿстерессине зоотехникăллă мероприятисене йĕркеллĕн пурнăçа кĕртсе пынинчен килет. 1940 çулта хатĕрленĕ мĕнпур сĕт çинчи çу хисепĕ 3,8 процент шутланать. Хăшпĕр районсенче вара унтан та каярах. Хĕрлĕ Чутай, Сĕнтĕр тата ытти районсенчи колхозсем çу хисепĕ 5,5 тата 6 процентлă сĕт параççĕ. Çак ĕçе вырăнта тĕрĕслесе вĕренни акă мĕн кăтартса пачĕ. Колхозсем малтан суса илнĕ сĕтĕн виççĕмĕш пайне уйрăм савăт-сапа çине яраççĕ, çав сĕте пăрусене ĕçтереççĕ, юлашкине—иккĕ виççĕмĕш пайне завода параççĕ. Лабораторинче тĕрĕслесе пăхнă тăрăх, малтан суса илнĕ сĕт çинче çу хисепĕ 2—3 процент, юлашкинчен суса илнĕ сĕт çинче çу хисепĕ 10—12 процент шутланать.

Сĕнтĕр районĕнчи «Заря» колхозра вăтам шутпа кашни ĕнерен 4—4,5 литр сĕт суса илнĕ. Малтан суса илсе уйрăм савăт-сапа çине янă сĕтĕн виççĕмĕш пайĕнче çу 1,7 процент пулнă. Юлашкине тепĕр савăт-сапа çине янă, ун çинче çу—10 процент пулнă. Çавăнпа та кайран сунă сĕте завода пама усăллă. Мĕншĕн тесен мĕн чухлĕ сĕт панине сĕт çинчи çу хисепне кура шута илеççĕ. Сăмахран, колхоз государствăна 5 процент çу тытакан пин литр сĕт парсан, вара вăл 1282 литр панă тесе шутланать. Çавăнпа та çакăн çинчен колхозсене тата колхозниксемпе единоличниксене тĕплĕн ăнлантарса памалла.

Çу тăвакан промышленность кăçалхи программăна хисепĕ енĕпе те, пахалăх енĕпе те ăнăçлăн тултарма пултарать, тултармалла та. Çакна тума партконференци решенийĕсене пурнăçа кĕртсе, работниксем хушшинче ĕç дисциплинине çирĕплетсе пымалла.

Л. СПАСОВ.

Лайăх ĕçлекен пиçмоносец

ВĂРНАР. Уравăш колхозĕнче пиçмоносец пулса А. Иванова юлташ ĕçлет. Вăл хăйĕн ĕçне юратса пурнăçласа пырать. Хаçат-журналсене подписчиксене яланах вăхăтра салатса парать. Çакăн пек тÿрĕ ĕçленĕшĕн колхозниксем ăна юратаççĕ.

Иванова пиçмоносец март уйăхĕнче 300 экземпляр хаçат-журналсем сарнă. Хаçат-журналсем сарас тĕлĕшпе вăл иртнĕ уйăхсенче те лайăх ĕçленĕ. Çакăншăн ăна темиçе хутчен те премиленĕ.

В. ГРИГОРЬЕВ.

Краевед заметкисем

Комсомольски районри Хирти Явăшри туллимар вăтам шкулта вĕренекенсем шкул директорне Николаев юлташа кивелсе хуралнă темиçе пăхăр укçа илсе пырса панă. Çак укçасем темиçе ĕмĕр каялла, Павел I патша вăхăтĕнче тата унтан маларах та тунă укçасем. Çакăн хыççăн Николаев юлташ çамрăк краеведсен кружокне организацилеме шут тытнă. Ачасем çĕнĕ кружока çырăнса, кружок занятийĕсене юратса çÿреме пуçланă.

Шкулти краеведени кружокĕ ĕçлеме пуçласан кĕске вăхăт хушшинчех вĕренекенсем вырăссен авалхи пăхăр тата кĕмĕл укçисене, государство кăларнă тĕрлĕ хут укçасене пит нумай пухнă.

Çаксемпе пĕрлех тата хăйсен районĕн историйĕпе культурине кăтартса паракан ытти япаласене те сахал мар тупнă.

Каникул вăхăтĕнче вĕренекенсем граждăн вăрçин паллă геройĕн, совет влаçĕшĕн паттăрла çапăçса вилнĕ Крепковăн масарĕ çине кайса кураççĕ. Вĕсем çуран поход ирттереççĕ.

* * *

Сĕтел умĕнче ачасен ушкăнĕ тăрать. Вĕсем хăйсен маршрутне карттă тăрăх тĕплĕн вĕренеççĕ. Карандашпа чĕрнĕ йĕр Канаш хули патне илсе пырать. Çак çула ачасем поездпа каймалла тесе паллă тăваççĕ. Малалла—çуран утмалла. Вăл çул — Буинск, Йĕпреç, Вăрнар, Калинино урлă иртет. Похода çак маршрутпа кайма хатĕрленсе, ачасем республикăра кăларакан сланецсене, фосфорита... вĕренсе пĕлме кăмăл тăваççĕ.

* * *

Çак кунсенче ачасен туристла-экскурсилле центральнăй станцийĕнче питех те шавлă. Кунта ачасем çуллахи экскурсисемпе походсене кайма малтанах хатĕрленес шутпа килеççĕ.

Килес çуллахи вăхăтра ачасем нумай ĕçсем туса ирттерме хатĕрленеççĕ. Иртнĕ çулсенче экскурсисене поездсемпе, пароходсемпе кайнă пулсан, халĕ вĕсем похода çуран, шлюпкăсемпе, велосипедсемпе кайма шутлаççĕ. Хамăрăн промышленноçа, хамăрăн ялхуçалăхне пулăшас тĕлĕшпе вĕсем халĕ çĕр айĕнчи усăллă япаласене, строительство материалĕсене шырама, пĕчĕк юханшывсене, кÿлĕсене, çумкурăксене сăнама т. ыт. ĕçсене тума тытăнаççĕ.

* * *

Ачасен краеведени ĕçне хутшăнса ĕçлес кăмăл калама çук пысăк. Естественниксемпе историксен, студентсен, вĕренекенсен, районри çутĕç отделĕсен, комсомол организацийĕсен вырăнсенче краеведени ĕçне сарас тĕлĕшпе ĕçлемелле, вĕсен çак ĕçе активлăн хутшăнмалла.

В. В.

Кăнтăрти юханшывсенче навигаци уçăлнă

Çĕршывăн кăнтăр пайĕнчи юханшывсем çинче — Аму-Дарья, Кубань çинче, Донăн анатри пайĕнче, Çурçĕр Донецпа Днепр çинче навигаци пуçланнă. Дон çинче яланхинчен пĕр уйăх маларах Дон çинчи Ростовран тăвалла тата аналла пирвайхи пароходсем тухса кайнă. Херсонпа Запорожье хушшинче грузовой тата пассажирски пароходсем çÿреме пуçланă.

Вильнюсри çурхи ярмарка

Мартăн 4-мĕшĕнче Вильнюсра çурхи ярмарка уçăлнă. Хресченсем ялхуçалăх продуктисем нумай турттарса пынă. Государствăпа кооператци организацийĕсем ярмаркăра сутма тĕрлĕрен промтаварсем нумай илсе тухнă. Ярмаркăра агрономсем çитес çураки çинчен хресченсемпе калаçусем ирттереççĕ, кинофильмсем кăтартаççĕ.

Библиотекăсем кăтартуллăн ĕçлеччĕр

Еççыннисене коммунистла воспитани парас тата вĕсене хăйсем тĕллĕн вĕренме пулăшас ĕçре библиотекăсем пысăк вырăн йышăнса тăмалла.

Библиотекăсен хăйсен ĕçĕсене ĕççыннисене коммунистла воспитани парас тĕлĕшпе партнă задачăна пурнăçа кĕртсе пырассишĕн партипе правительствăна пулăшас шутпа туса пымалла. Çак задачăна татса парас тĕлĕшпе республикăри чылай библиотекăсем начар мар ĕçлеççĕ. Çĕрпÿ, Етĕрне, Улатăр, Куславкка, Сĕнтĕрвăрри, Хĕрлĕ Чутай, Шупашкар тата ытти районсенчи библиотекăсем паха тĕслĕхсем кăтартаççĕ. Çак районсенчи библиотекăсенче тĕрлĕрен кĕнекесем: тĕнче тата вырăс литературин классикĕсем, илемлĕ литература çителĕклĕ. Библиотекăсен ĕç планĕсем, парти историне вĕренекенсене пулăшас шутпа туса йĕркеленĕ каталогсем пур. Массăллă ĕçсене лайăх туса пыраççĕ, докладсем, вулакансен конференцийĕсене туса ирттереççĕ.

Çÿлте асăннă библиотекăсем хуçалăх тĕлĕшпе тĕрекленнĕ, вĕсене ĕççыннисем юратаççĕ, хисеплеççĕ. Библиотекăсенче ĕçлекенсем тăрăшса ĕçлеççĕ, вĕсем çуллăмлă агитаторсем. Библиотекăсенчен кĕнекесем илсе вулакансен хисепĕ кунран-кун ÿссе пырать. Библиотекăсене вулама кĕнекесем панисĕр пуçне тĕрлĕрен ыйтусем тăрăх лекцисем, калаçусем тата вечерсем ирттереççĕ.

Анчах библиотека ĕçĕнче çитменлĕхсем те сахал мар-ха. Библиотека ĕçĕ хуçалăхпа политика енчен ÿсе пынинчен тата вулакансем ыйтнинчен юлса пырать. Пирĕн пур библиотекăсем те мар вулакансем ыйтнине пурнăçлаççĕ. Хăшпĕр библиотекăсем культура вучахĕ пулса тăрайман-ха. Ишлей, Октябрьски, Кувакино, Первомайски, Канаш районĕсенче библиотека ĕçĕсене начар йĕркеленĕ. Райçутĕç пайĕсем библиотекăсен ĕçĕсемпе интересленмеççĕ, вĕсене ĕçре пулăшмаççĕ. Çак районсенче Чăваш АССР Совнаркомĕ 1940 çулти февралĕн 22-мĕшĕнче библиотекăсем пирки йышăннă постановленине пăсни палăрать. Вĕсенче, райсовет исполкомĕсем ирĕк панă тăрăх, библиотека çуртĕсене ытти учрежденисем йышăнаççĕ. Библиотекăсенче таса мар, смета тăрăх пăхнă укçа-тенкĕпе усă курмаççĕ, библиотекăран кĕнеке илсе вулакансем те сахал.

Районсенчи тата ялсенчи библиотекăсен культурăллă пулмалла, вĕсене парти, комсомол организацисен кулленех пулăшса пымалла.

Хальхи вăхăтра пĕтĕм çĕршыв партин Пĕтĕм Союзри XVIII конференцин решенийĕсене вĕренет, вĕсене пурнăçа кĕртсе пырассишĕн кĕрешет. Çак ĕçре вара библиотекăсен уйрăмăнах пысăк вырăн йышăнса тăмалла. Библиотекăсен парторганизацисене конференци решенийĕсене ĕççыннисен сарлака масси патне çитерме тата çав решенисене пурнăçа кĕртсе пыма ĕççыннисене мобилизацилеме пулăшмалла.

Мĕнпур библиотекăсенче партконференцин материалĕсем çителĕклĕ пулмалла, вĕсем уйрăм полкăсем çинче тăмалла. Партконференци материалĕсене вĕренекенсене пулăшас шутпа литература выставкисене организацилемелле. Çаксемпе пĕрлех библиотекăсенче калаçусем, лекцисем ирттермелле.

Библиотекăсен оборона, агротехника тата тĕне хирĕçле пропаганда тĕлĕшпе те пысăк ĕçсем тумалла.

А. НИКИТИНА.

Колхозри музей

Карл Маркс ячĕпе тăракан колхозра (Курпск районĕ, Кабардино-Балкария) естественно-научнăй музей организациленĕ. Унта 4 пине çити тĕрлĕ экспонат, вĕсем терски халăхсен историйĕпе, районри çутçанталăк пуянлăхĕсемпе паллаштараççĕ. Экспонатсен пĕр пайне авалхи çын стоянкисене алтса кăларнă, çав стоянкăсене Терек çыранĕнче тупнă. Алтса кăларас ĕçсене колхозниксем хăйсем тунă.

Мартăн 5-мĕш. (ТАСС).

Киеври киностуди «Богдан Хмельницкий» ятлă фильм хатĕрлесе çитерет. Сценарий авторĕ — А. Корнейчук, режиссер — И Савченко. **Укерчĕк çинче:** фильмран илнĕ кадр. Сылтăмра—РСФСР тава тивĕçлĕ артисчĕ Н. Д. Мордвинов—Богдан Хмельницкий ролĕнче, сулахайра — РСФСР тава тивĕçлĕ артисчĕ И. М. Жаров — Гаврила ролĕнче

С. Мах фото-ÿкерчĕкĕ. (ТАСС).

Натуралистсен кĕтесси

Чĕрлĕхсен хăвăртлăхĕсем

Хăвăртлăх йĕритаврари япаласенчен килет. Çĕр айĕнче пурăнакан арлан, тата ытти чĕрлĕхсем те çĕр айĕнче хăвăрт çÿреме пултараççĕ. Вĕсен малалла пынă чухне çĕре чавса пымалла пулать, çавăнпа çĕр айĕнче çÿрекен чĕрлĕхсен хăвăртлăхĕ пысăк мар. Шыв айĕнче çÿрекен чĕрлĕхсен хăвăртлăхĕ пысăкрах, мĕншĕн тесен шыв çĕр пек нумай чăрмантармасть. Шывра чĕрлĕхсем хăшĕ-пĕри чылай хăвăрт çÿреççĕ, вĕсене шывра хăвăрт çÿреме хăйсен тăрăхла ÿт-пĕвĕ пулăшать. Пулăсен ÿт-пĕвĕ малта шĕвĕр пулать, варринче сарлакарах, хыçалта каллех шĕвĕрленет. Çакăн пирки пулăсем шывра чылай хăвăрт ишсе çÿреççĕ, вĕсен ÿт-пĕвĕ тăрăхла пирки тата пуçĕ шĕвĕр пирки, вĕсене ишме шыв нумай чăрмантараймасть. Хăшпĕр пулăсем тепĕр чухне шывран сиксе тухса сывлăш тăрăх вĕçсе каяççĕ. Кун йышши пулăсем Атлантика океанĕнче тĕл пулаççĕ, вĕсене вĕçекен пулăсем теççĕ. Çак вĕçекен пулăсем сывлăшра кашни секундăрах 16 метра яхăн каяççĕ. Шывра вĕсем кун пек хăвăрт каяймаççĕ. Çак вăл пĕр вырăнтан тепĕр вырăна куçнă чухне сывлăш сахалрах чăрмантарнинчен килет.

Çĕр тăрăх чупса çÿрекен чĕрлĕхсем те шывра ишекен чĕрлĕхсенчен чылай хăвăртрах çÿреме, чупма пултараççĕ. Азире Гоби ятлă пушхирте антилопăсене автомобильсемпе хăваласа сăнанă. Антилопăсем малтанхи 2—3 километра иртиччен кашни секундăра 26 метра яхăн чупаççĕ. Кайран вĕсен хăвăртлăхĕ пĕчĕкленсе пырать. Çапла, малтан питĕ хăвăрт чупнипе антилопа хăйĕн тăшманĕнчен — кашкăртан тарса пытанма пултарать. Кашкăр чи хăвăрт чупнă чухне те секундăра 13 метртан ытла чупаймасть. Анчах кашкăр нумай чупсан та çак хăвăртлăха кăшт анчах пĕчĕклетет, вăл час ывăнман чĕрлĕх. Кĕске вăхăтра леопард татах та хăвăртрах чупать, вăл кашни секундăра 31 метра яхăн кайма пултарать, анчах вăл çакăн пек хăвăрт икĕ-виçĕ секунда иртиччен çеç чупать. Ытти чухне леопард кашкăртан та хуллентерех чупать. Леопарда ахаль чухне пысăк хăвăртлăх кирлĕ те мар. Вăл кушак пек, ытти чĕрлĕхсене хăваласа çитсе тытмасть, вăл пĕр-пĕр вăрттăн вырăнта сыхласа ларать те, пĕр-пĕр чĕрлĕх ун патне пĕр 40—50 метр çывхарсан, вăл сасартăк чупса пырса çак чĕрлĕхе тытса çиет.

Сывлăшра вĕçсе çÿрекен чĕрлĕхсен, вĕçен-кайăксен, хăвăртлăхĕ чупса çÿрекен чĕрлĕхсен хăвăртлăхĕнчен чылай пысăкрах.

Вĕçен-кайăксем пурте пĕр пек хăвăрт вĕçмеççĕ. Вĕсенчен хăшĕ сехетре 150 км вĕçме пултараççĕ (секундăра 40 метр ытларах), чĕкеç чи хăвăрт вĕçнĕ чухне сехетре 170 км кайма пултарать. Хурчкана (сухаллă хурчкана) аэропланпа хăваласа сăнасан вăл сехетре 175 км яхăн вĕçме пултарнине пĕлнĕ. Сокол сехетре 290 км вĕçме пултарнине сăнанă.

Вĕçен-кайăксем хăвăрт вĕçме пултараççĕ пулсан та, хăшпĕр вĕçсе çÿрекен шăнасем чухлĕ хăвăрт вĕçеймеççĕ мĕн. Хăвăрт вĕçекен шăнасенчен чи хăвăрт вĕçекен **цефеномия пратти** текенни. Ку шăнана хăвăртлăх тĕлĕшĕнчен чемпион теме пулать. Вăл Мексикăра тĕл пулаканскер. Çак шăна çÿлĕ сăртсен таврашĕнче пурăнать, вĕçсе çÿрессине те сывлăшра çÿлте вĕçсе çÿрет. Çÿлте сывлăш аялтинчен сайраррах пулнă пирки вĕçекен япаласене сахалрах чăрмантарать. Çавăнпа сывлăшăн çÿлти сийĕнче вĕçекенсен хăвăртлăхĕ ÿссе пырать. Çак цефеномия пратти текен шăна сывлăшра 2000 метр çÿлĕшĕнче вĕçнĕ чух кашни секундăра 170 метр кайма пултарать. Çак хăвăртлăха сехет вăхăчĕпе шутласан, кашни сехетре 970 км пулать. Тата çÿлĕрех хăпарнă пулсан вĕсен хăвăртлăхĕ татах пысăкланнине сăнанă.

Ф. К.

Политинформаци ирттереççĕ

Шупашкарти çăмăл водолазсен курсĕнче партин XVIII конференци материалĕсене тимлĕн вĕренеççĕ. Çавăн пекех унта кашни кунах политинформаци ирттереççĕ. Политинформацисене курсант И. Аникин юлташ ирттерет.

С. Иванов.

Колхозниксен юррисем

Тулли те савăнăçлă пурнăçпа пурăнакан çынăн чĕри яланах хаваслă. Вăл чĕререн чи илемлĕ сăвă-юрăсемпе кĕвĕсем çуралса тухаççĕ. Темĕн чухлĕ сăвă-юрăсем хурса шăрантараççĕ пирĕн колхозниксем хăйсен телейлĕ те тараватлă пурнăçĕ çинчен. Ку тĕслĕхшĕн Сталин ячĕпе тăракан колхоз членĕ 54 çулхи колхозник Касьянов Сергейран çырса илнĕ юрă питех те характерлă. Акă унăн сыпăкĕсем:

Ыр ут юртассине хам та пĕлеп
Тилхепине карт-карт туртсассăн.
Колхоз лайăххине хам та пĕлеп
Хамăр лайăх ĕçлесе пырсассăн.

Тупăлха та турта, турă лаша,
Туртмассерен турти авăнать.
Хамăр тенĕ колхоз çыннисене
Курмассерен чунăм савăнать.

Икĕ хура лаша ай пур çинче
Мĕн хуйхи пур аслă çул çинче?
Хамăр тăван колхоз ай пур çинче
Мĕн хуйхи пур вата пуç çинче!

Ку юрра авалхи хăна юррисен формисемпе усă курса, вĕсен содержанине творчествăлла çĕнетсе, тĕрĕсрех каласан, — юрра хальхи тапхăра, паянхи куна тивĕçлĕ содержани парса йĕркеленĕ. Анчах юррăн малтанхи калăпĕ çаплипех тăрса юлнă. Унăн содержанийĕ кăна хăйĕн малтанхи тĕсне пĕтĕмпе тенĕ пекех çухатса, хальхи саманана тивĕçлĕ тĕспе улшăнса çĕнелнĕ.

Революцичченхи хăна юррисенче пĕтĕм чыспа мухтав кил-çурт хуçисене, хурăнташ-тантăшсене, вĕсен кĕрекинчи тараватлăхне тивнĕ пулсан, халĕ пĕтĕмпех урăхла ĕнтĕ. Хальхи хăна юррисенче пĕтĕм колхозăн пуянлăхĕпе мухтавлăхĕ янăрать.

Акă ун çинчен калакан тепĕр тĕслĕх:

Акса пĕсĕм çырли тăвас пулсан,
Тавай пĕр ушкăнпа çырла тăвар,
И Атăл хăви яштака,
Çÿлçи çавракa...
Хамăр вăйпа телей тăвас пулсан,
Тавай пĕр колхозпа телей тăвар.
И Атăл хăви яштака...
Ĕнтĕ ылттăнăм çук, кĕмĕлĕм çук,
Колхозран лайăххи нимĕн те çук,
И Атăл хăви яштака...
Сăкăтăн та урам аслă урам, —
Эпир утманнине кам утас?
И Атăл хăви яштака...
Эпир колхоз туни пайтах пулать, —
Эпир савăнмасан кам савăнас?
И Атăл хăви яштака...

Ку юрăра — пĕтĕм колхозниксен кăмăлĕ. Пĕччен хуçалăхпа телей тума çуккине, колхозлă пурнăçран лайăххи урăх нимĕн те çуккине, колхозлă пурнăçпа çеç савăнăçлăн пурăнма пулнине сăн-сăпатласа парать ку юрă.

Колхозниксем пуян та культурăллă пурнăçа Ленин — Сталин партийĕ вĕрентнипе туса пыраççĕ. Акă мĕнле юрлаççĕ ун çинчен колхоз юрăçисем:

Улăх тăрăх утрăмăр
Сарă хĕвел çутипе;
Эпир колхоз турăмăр
Ленин—Сталин вĕрентнипе.

Большевикла, пуян колхоз тăвас пулсан тÿрĕ кăмăлпа тăрăшса ĕçлени кирлĕ. Ăста ĕçĕн дисциплини çук, унта колхоз та япăх. Ăста дисциплина çирĕп, колхозниксем чĕререн тимлесе ĕçлеççĕ — унта пурнăç та пуян, чĕресем те савăнăçлă. Ахальтен мар:

Ыр ут юртассине хам та пĕлеп
Тилхепине карт-карт туртсассăн,
Колхоз лайăххине хам та пĕлеп
Хамăр лайăх ĕçлесе пырсассăн, —

тесе юрлать 54 çулхи колхозник Сергей Касьянов.

Совет саманинчи хăна юррисенче тулли те телейлĕ пурнăç тапса тăрать. Вăл пурнăçа эпир Ленин — Сталин вĕрентнипе туса пыратпăр. Çавăнпа та вăл юрăсем уйрăм çынсен кăмăлĕнчен мар, пĕтĕм коллектив кăмăлĕнчен шăранса тухаççĕ, обществăллă-политикăллă туйăмсене палăртаççĕ. Вăл юрăсенче уйрăм çын интересĕ мар, пĕтĕм коллектив интересĕ малта тăрать. Çакăнта вĕсен качествăллă уйрăмлăхĕпе обществăллă пахалăхĕ.

Совет саманинчи чăваш фольклорĕнче колхоз такмакĕсем те пайтах пысăк вырăн йышăнса тăраççĕ. Вăл такмаксем колхоз пурнăçĕнчи тем тĕрлĕ событисене те çутатса параççĕ. Колхозри телейлĕ пурнăçа хресченсем Ленин—Сталин вĕрентнипе туса пыраççĕ. Акă ун çинчен хунă такмаксем:

Хула çулне пĕлнипе
Эпĕ кайрăм хулана,
Ленин çулне пĕлнипе
Эпĕ кĕтĕм колхоза.

Вăрман урлă каçрăмăр
Вĕрене çÿлçи çуттипе:
Çĕнĕ пурнăç турăмăр
Ленин—Сталин вĕрентнипе.

Хресченсен ĕмĕрхи чуралăхран хăтăлмалли çул пĕрре çеç пулнă. Вăл — коммунистсен партийĕ кăтартса панă çул — колхоз çулĕ. Такмаксенче эпир çакна уççăнах курса тăратпăр:

Кăвак лаша юрттине
Инçетренех эп паллап.
Колхоз ырă пурнăçне
Чĕреренех юратап.

Улма пиçет, хĕрелет
Кунсем ăшă вăхăтра.
Манăн чунăм хĕпĕртет
Колхоз ÿснĕ вăхăтра.

Эп шур тутăр юратап
Çÿçи пурçăн пулнăран;
Эп колхоза юратап
Тулли телей панăран.

Анчах та коллективлă çĕнĕ пурнăç тăвасси хăйне халлĕн кăна, нимĕн кĕрешмесĕр пулмасть.

Вăйлă колхоз тăвас пулсан колхоз производствинче тÿрĕ кăмăлпа тăрăшса ĕçлекен ударниксемпе стахановецсем кирлĕ.

Çерем çĕрне ватмашкăн
Тимĕр сÿре кирлĕ мĕн,
Вăйлă колхоз тумашкăн
Ударниксем кирлĕ мĕн.

Улма йывăç авăнать
Улми йывăр пулнăран;
Манăн чунăм савăнать
Стахановка пулнăран.

Çакна май колхозри каччăсемпе хĕрсен юратăвĕ те çĕнĕ никĕс çине куçса пырать. Ĕлĕк «ялта ятлă каччă» пуян ачи-пăчи шутланнă пулсан, халĕ пачах урăхла. Халĕ маттур каччă вырăнче производствăра лайăх тĕслĕхсем паракан йĕкĕтсем çеç шутланаççĕ. Колхоз çамрăкĕсен юрату мотивĕсем обществăллă пурнăç интересĕсенчен тухса пыраççĕ. Акă ăна çирĕплетекен хăшпĕр тĕслĕхсем:

Хутлам-хутлам тилхепи
Ут çийĕнче пултăрччĕ.
Чун юратнă сар ачи
Стахановец пултăрччĕ.

Хĕрлĕ чие пахчине
Хăçан кĕрсе тухам-ши?
Колхоз маттур каччине
Хăçан курса савам-ши?

Çапла ĕнтĕ тулли телейлĕ пурнăçпа пурăнакан колхозниксен юррисенче çухалнă ăраскалпа хуйхă-суйхă палăртакан туйăмсем мар, кунçул пархатарлăхĕпе ирĕклĕ кăмăл çĕкленÿне палăртакан мотивсем янăраççĕ. Вăл кăмăл-туйăмсем обществăллă пурнăç условийĕсенчен тухса пырса кашни çыннăн чĕринех хаваслăхпа савăнăç тултараççĕ.

ИЛЬЯ ТУКТАШ.

Ответлă редактор В. Я. ЯКОВЛЕВ.

ЧЕБОКСАРСКИЙ ФИЛИАЛ
УЧЕБНОГО КОМБИНАТА
ЦУНХУ ГОСПЛАНА СССР

(г. Чебоксары, ул. Канашская. 18,
тел. № 5—69)

открыл прием на платные курсы счетоводов и бухгалтеров

промышленных, торговых предприятий и колхозов

и повышения квалификации счетоводов колхозов

Срок обучения от 2 до 5 месяцев с отрывом от производства.

Заявления принимаются до 25 марта 1941 года.

Условия приема опубликованы в газете „Красная Чувашия“ за 25 февраля 1941 года № 46.

РЕДАКЦИ АДРЕСĔ: г. Чебоксары, ул. Володарского, 5, Дом Печати. ТЕЛЕФОНСЕМ: редакторăн—0—67, редактор заместителĕн—3—97, редакци секретарĕн — 4—40, пропаганда пайĕн —4—97, парти пурнăç пайĕн — 7—97, экономика пайĕн — 0—88, çырусемпе рабселькорсен пайĕн—2—30, «Ĕçхĕрарăмĕ» журналăн—6—23, «Ленин çулĕпе» журналăн—0—85, издательство конторин—0—23.

НТ 2605.

Гор. Чебоксары, типография № 1 Управления издательств и полиграфии Чувашской АССР. Заказ № 191. Ф. Б. 58×84 п. л.